Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0146

Põhiõiguste olukord Euroopa Liidus 2024. ja 2025. aastal

Euroopa Parlamendi 29. aprilli 2026. aasta resolutsioon põhiõiguste olukorra kohta Euroopa Liidus 2024. ja 2025. aastal (2025/2135(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu lepingut (ELi leping),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut (ELi toimimise leping),

– võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste hartat (edaspidi „harta“),

– võttes arvesse Euroopa Liidu Kohtu praktikat,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta direktiivi (EL) 2024/1385, mis käsitleb naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamist[1],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiivi 2012/29/EL, millega kehtestatakse kuriteoohvrite õiguste ning neile pakutava toe ja kaitse miinimumnõuded ning asendatakse nõukogu raamotsus 2001/220/JSK[2] (kuriteoohvrite õiguste direktiiv), komisjoni 12. juuli 2023. aasta ettepanekut kuriteoohvrite õiguste direktiivi muutmiseks (COM(2023)0424) ja institutsioonidevahelistest läbirääkimistest tulenevat esialgset kokkulepet,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi, milles käsitletakse korruptsioonivastast võitlust ning millega asendatakse nõukogu raamotsus 2003/568/JSK ja Euroopa ühenduste ametnike või Euroopa Liidu liikmesriikide ametnikega seotud korruptsiooni vastast võitlust käsitlev konventsioon ning muudetakse Euroopa

---

1 ELT L, 2024/1385, 24.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1385/oj.

2 ELT L 315, 14.11.2012, lk 57, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2012/29/oj.

Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2017/1371,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. aprilli 2024. aasta määrust (EL) 2024/1083, millega luuakse siseturul meediateenuste ühine raamistik ja muudetakse direktiivi 2010/13/EL (Euroopa meediavabaduse määrus)[3],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. aprilli 2024. aasta direktiivi (EL) 2024/1069, milles käsitletakse avalikus elus osalevate isikute kaitsmist ilmselgelt põhjendamatute nõuete või kuritarvituslike kohtumenetluste (avalikus elus osalemise vastased strateegilised hagid) eest[4] (vaigistuskaebuste vastane direktiiv),

– võttes arvesse komisjoni 27. aprilli 2022. aasta soovitust (EL) 2022/758, milles käsitletakse avalikus elus osalevate ajakirjanike ja inimõiguste kaitsjate kaitsmist ilmselgelt põhjendamatute või kuritarvituslike hagide eest (üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid)[5],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2020. aasta määrust (EL, Euratom) 2020/2092, mis käsitleb üldist tingimuslikkuse korda liidu eelarve kaitsmiseks[6] (õigusriigi tingimuslikkuse määrus),

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrust (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus)[7],

– võttes arvesse nõukogu 28. novembri 2008. aasta raamotsust 2008/913/JSK teatud rassismi ja ksenofoobia vormide ja ilmingute vastu võitlemise kohta kriminaalõiguse vahenditega[8],

– võttes arvesse komisjoni 2. juuli 2008. aasta ettepanekut võtta vastu nõukogu direktiiv, millega rakendatakse võrdse kohtlemise põhimõtet sõltumata isikute usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest (COM(2008)0426) (horisontaalne diskrimineerimisvastane direktiiv), mida komisjon

---

3 ELT L, 2024/1083, 17.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1083/oj.

4 ELT L, 2024/1069, 16.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1069/oj.

5 ELT L 138, 17.5.2022, lk 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2022/758/oj.

6 ELT L 433 I, 22.12.2020, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2020/2092/oj.

7 ELT L 119, 4.5.2016, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj.

8 ELT L 328, 6.12.2008, lk 55, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_framw/2008/913/oj.

kinnitas uuesti 2025. aasta juulis pärast seda, kui oli eelnevalt teada andnud kavatsusest ettepanek tagasi võtta, ja arvestades, et see on praegu nõukogus menetlemisel,

– võttes arvesse nõukogu 29. juuni 2000. aasta direktiivi 2000/43/EÜ, millega rakendatakse võrdse kohtlemise põhimõte sõltumata isikute rassilisest või etnilisest päritolust[9] (rassilise võrdõiguslikkuse direktiiv),

– võttes arvesse ELi LGBTIQ-inimeste võrdõiguslikkuse strateegiat 2020–2025 (COM(2020)0698), soolise võrdõiguslikkuse strateegiat 2020–2025 (COM(2020)0152), puuetega inimeste õiguste strateegiat aastateks 2021–2030 (COM(2021)0101), ELi rassismivastast tegevuskava 2020–2025 (COM(2020)0565), romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitlevat ELi strateegilist raamistikku aastateks 2020–2030 (COM(2020)0620) ning komisjoni teadaannet kavatsuse kohta neid ajakohastada ja tugevdada,

– võttes arvesse uut LGBTIQ-inimeste võrdõiguslikkuse strateegiat 2026–2030,

– võttes arvesse ELi strateegiat harta kohaldamise tugevdamiseks (COM(2020)0711) ja komisjoni aastaaruandeid, eelkõige 2024. aasta aruannet harta kohaldamise kohta – põhiõiguste edendamise, kaitse ja jõustamise rahastamine (COM(2024)0456),

– võttes arvesse ELi strateegiat antisemitismi vastu võitlemiseks ja juudi eluviisi edendamiseks (2021–2030) (COM(2021)0615),

– võttes arvesse uut ELi rassismivastast strateegiat 2026–2030,

– võttes arvesse komisjoni 24. juuli 2024. aasta teatist „2024. aasta aruanne õigusriigi kohta. Õigusriigi olukord Euroopa Liidus“ (COM(2024)0800) ja 8. juuli 2025. aasta teatist „2025. aasta aruanne õigusriigi kohta. Õigusriigi olukord Euroopa Liidus“ (COM(2025)0900) ning sellele lisatud 27 peatükki riikide kohta,

– võttes arvesse komisjoni 7. märtsi 2025. aasta teatist „Naiste õiguste tegevuskava“ (COM(2025)0097), milles esitatakse pikaajaline visioon soolise võrdõiguslikkuse saavutamiseks,

– võttes arvesse ÜRO inimõigustealaseid lepinguid ning inimõiguste ja põhivabaduste kaitset käsitlevaid alusdokumente, sealhulgas inimõiguste ülddeklaratsiooni, kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelist pakti, rassilise diskrimineerimise kõigi vormide kõrvaldamise rahvusvahelist konventsiooni, naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise konventsiooni, ÜRO inimõiguste olukorra üldise korrapärase läbivaatamise protsessi soovitusi ja aruandeid ning ÜRO konventsioonide järelevalveorganite

---

9 EÜT L 180, 19.7.2000, lk 22, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2000/43/oj.

kohtupraktikat ja Inimõiguste Nõukogu erimenetlusi, sealhulgas ÜRO usu- ja veendumusvabaduse eriraportööri volitusi (A/HRC/RES/49/5),

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu ministrite komitee 11. jaanuari 2006. aasta soovitust Rec(2006)2 Euroopa Nõukogu liikmesriikidele Euroopa vanglaeeskirjade kohta,

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise Euroopa Komitee 2025. aasta aprillis avaldatud 34. üldaruannet,

– võttes arvesse ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni, mille EL ratifitseeris 23. detsembril 2010. aastal ja mille osalised on kõik liikmesriigid, ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni fakultatiivprotokolli, mille on ratifitseerinud 22 liikmesriiki, ning ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni komitee tähelepanekuid ja üldmärkusi selle konventsiooni kohta,

– võttes arvesse ÜRO kestliku arengu tegevuskava aastani 2030 ja kestliku arengu eesmärke,

– võttes arvesse demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo, rahvusvähemuste ülemvoliniku, meediavabaduse esindaja ning Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (OSCE) muude organite soovitusi ja aruandeid,

– võttes arvesse Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni,

– võttes arvesse Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuseid ja kohtupraktikat, sealhulgas eelvangistust käsitlevat kohtupraktikat, näiteks Letellier *vs.* Prantsusmaa (1991), Ilijkov *vs.* Bulgaaria (2001) ja Buzadji *vs.* Moldova (2016), ning Euroopa Nõukogu ministrite komitee aastaaruandeid nende otsuste täitmise järelevalve kohta,

– võttes arvesse ÜRO korruptsioonivastast konventsiooni,

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu, eelkõige Veneetsia komisjoni, rassismi ja sallimatuse vastu võitlemise Euroopa komisjoni (ECRI), Euroopa Nõukogu naistevastase vägivallaga ja perevägivallaga võitlemise eksperdirühma (GREVIO), riikide korruptsioonivastase ühenduse (GRECO), diskrimineerimisvastase võitluse, mitmekesisuse ja kaasamise juhtkomitee, Parlamentaarse Assamblee, Euroopa sotsiaalõiguste komitee ja muude Euroopa Nõukogu organite soovitusi, arvamusi, aruandeid ja resolutsioone,

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu inimõiguste voliniku avaldusi, soovitusi, aruandeid ja riikide külastusi, sealhulgas tema 4. septembri 2025. aasta aruannet „Externalised asylum and migration policies and human rights law“ (Delegeeritud varjupaiga- ja rändepoliitika ning inimõigustealane õigus),

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu ajakirjanike turvalisuse platvormi,

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsiooni (Istanbuli konventsioon), mille Euroopa Liit ratifitseeris 28. juunil 2023,

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu Euroopa sotsiaalhartat,

– võttes arvesse Euroopa sotsiaalõiguste sammast ja selle tegevuskava,

– võttes arvesse oma 10. märtsi 2022. aasta otsust (EL) 2022/480 Pegasuse ja samaväärse salajälgimiseks mõeldud nuhkvara kasutamist käsitleva uurimiskomisjoni moodustamise ning selle uurimisobjekti, vastutusalade, liikmete arvu ja ametiaja kohta[10], Pegasuse ja samaväärse salajälgimiseks mõeldud nuhkvara kasutamist käsitleva uurimiskomisjoni töö põhjal vastu võetud resolutsioone ja soovitusi ning eelkõige oma 15. juuni 2023. aasta soovitust nõukogule ja komisjonile pärast liidu õiguse kohaldamisel ilmnenud väidetavate rikkumiste ja haldusomavoli uurimist seoses Pegasuse ja samaväärse salajälgimiseks mõeldud nuhkvara kasutamisega[11],

– võttes arvesse Euroopa Andmekaitseinspektori aruandeid, arvamusi ja soovitusi,

– võttes arvesse Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti aruandeid, uuringuid ja arvamusi, eelkõige 2024. ja 2025. aasta põhiõiguste aruannet,

– võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone põhiõiguste olukorra kohta ELis,

– võttes arvesse oma resolutsioone õigusriigi olukorda käsitlevate komisjoni aruannete kohta,

– võttes arvesse oma resolutsioone konkreetsete liikmesriikide kohta,

– võttes arvesse oma 8. veebruari 2024. aasta resolutsiooni ELi LGBTIQ-inimeste võrdõiguslikkuse strateegia 2020–2025 rakendamise kohta[12],

– võttes arvesse oma 13. detsembri 2022. aasta resolutsiooni puuetega inimestele võrdsete õiguste tagamise kohta[13],

– võttes arvesse oma 10. novembri 2022. aasta resolutsiooni rassilise

---

10 ELT L 98, 25.3.2022, lk 72, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2022/480/oj.

11 ELT C, C/2024/494, 23.1.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/494/oj.

12 ELT C, C/2024/6340, 7.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6340/oj.

13 ELT C 177, 17.5.2023, lk 13.

võrdsuse, mittediskrimineerimise ja rassismivastasuse kohta ELis[14],

– võttes arvesse oma 8. märtsi 2022. aasta resolutsiooni kodanikuühiskonna tegutsemisruumi ahenemise kohta Euroopas[15],

– võttes arvesse oma 14. detsembri 2021. aasta resolutsiooni soovitustega komisjonile soolise vägivalla vastu võitlemise kohta: kübervägivald[16],

– võttes arvesse oma 16. septembri 2021. aasta resolutsiooni soovitustega komisjonile seoses soolise vägivalla määratlemisega ELi toimimise lepingu artikli 83 lõikes 1 nimetatava uue kuriteoliigina[17] ja 18. jaanuari 2024. aasta resolutsiooni vaenukõne ja vaenukuritegude lisamise kohta ELi kuritegude loetellu[18],

– võttes arvesse oma 7. oktoobri 2020. aasta resolutsiooni ELi demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste mehhanismi loomise kohta[19],

– võttes arvesse kodukorra artiklit 55,

– võttes arvesse kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni raportit (A10-0042/2026),

A. arvestades, et mitmes liikmesriigis võib täheldada demokraatia tagasilangust ning ka teistes liikmesriikides esineb demokraatlike standarditega seotud probleeme; arvestades, et õigusriigi olukorra halvenemine, kohtusüsteemi sõltumatuse, korruptsioonivastaste jõupingutuste ja põhiõiguste kaitse puudumine, demokraatliku kontrolli- ja tasakaalustussüsteemi nõrgenemine ning põhiseaduslike normide vahendina kasutamine on mõned murettekitavad tunnused, mis iseloomustavad seda suundumust;

B. arvestades, et ELi lepingu artikli 2 kohaselt rajaneb liit sellistel ühistel väärtustel nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste, kaasa arvatud vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamine; arvestades, et need on väärtused, mis on sätestatud hartas ja rahvusvahelistes inimõigustealastes lepingutes; arvestades, et harta on ELi esmase õiguse osa; arvestades, et nende väärtuste austamine on ELiga ühinemise järel kõigi liikmesriikide jätkuv kohustus ning eeltingimus kõigi ELi liikmesusest tulenevate aluslepingu kohaste õiguste ja hüvede saamiseks;

C. arvestades, et demokraatia, õigusriik ja põhiõigused on üksteist

---

14 ELT C 161, 5.5.2023, lk 10.
15 ELT C 347, 9.9.2022, lk 2.
16 ELT C 251, 30.6.2022, lk 2.
17 ELT C 117, 11.3.2022, lk 88.
18 ELT C, C/2024/5733, 17.10.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/5733/oj.
19 ELT C 395, 29.9.2021, lk 2.

vastastikku tugevdavad väärtused, mille õõnestamine kujutab ELis elavate inimeste õigustele ja vabadustele süsteemset ohtu; arvestades, et liidu olemasolevad õigusriigi tagamise vahendid on olulised ELi lepingu artiklis 2 sätestatud liidu väärtuste kaitsmiseks; arvestades, et nende täielik ja järjepidev rakendamine koos korrapärase seire ja järelmeetmetega on vajalik selleks, et lahendada tulemuslikult õigusriigiga seotud süsteemsed probleemid kogu ELis ja et neid ennetada;

D. arvestades, et Euroopa Liidu Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuste tulemuslik täitmine on liidus põhiõiguste kaitsmise ja õigusriigi järgimise oluline osa; arvestades, et korduvad viivitused nende otsuste täitmisel või nende täitmata jätmine võivad õõnestada usaldust Euroopa inimõiguste süsteemi vastu; arvestades, et pooleliolevas kohtuasjas C-769/22 komisjon *vs.* Ungari võidakse ELi lepingu artikkel 2 määratleda iseseisva õigusliku alusena, mis tugevdaks rikkumismenetlusi selles valdkonnas;

E. arvestades, et ELi lepingu artikli 7 lõike 1 alusel Ungari suhtes algatatud menetluses tehtud vähesed edusammud näitavad vajadust kiirendada ja tugevdada kehtivaid protsesse; arvestades, et käegakatsutavate ja õigeaegsete tulemuste saavutamine on hädavajalik selleks, et tagada põhiõiguste kaitse ja et liidu pühendumus ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtustele oleks tõsiseltvõetav;

F. arvestades, et korruptsioon on endiselt tõsine probleem, kuna see nõrgendab demokraatlikku vastutust, kujutab endast suurt ohtu heale valitsemistavale ja õõnestab kodanike usaldust institutsioonide vastu, kahjustades seeläbi ELi lepingu artiklis 2 sätestatud ELi väärtusi, nagu on järjepidevalt rõhutatud komisjoni iga-aastastes õigusriigi olukorda käsitlevates aruannetes;

G. arvestades, et korruptsioon seostub sageli demokraatlike institutsioonide õõnestamisega ning organiseeritud kuritegevuses osalejad kasutavad seda ära, et imbuda poliitikasse ja majandusse, moonutada demokraatlikke protsesse ja pesta ebaseaduslikul teel hangitud raha; arvestades, et usalduse taastamiseks kõigil ühiskonna tasanditel, sealhulgas kohtusüsteemis ja õiguskaitses, on vaja teha pidevaid korruptsioonivastaseid jõupingutusi, eetilist poliitilist juhtimist, usaldusväärset sõltumatut järelevalvet ning kindlat pühendumust läbipaistvusele, vastutusele ja demokraatlike põhiväärtuste kaitsele;

H. arvestades, et organiseeritud kuritegevus kujutab endast tõsist ohtu põhiõigustele ja õigusriigi toimimisele mitmes liikmesriigis; arvestades, et mõne liikmesriigi kogemused on näidanud, kui tõhusad on spetsiifilised ennetusmehhanismid, mille eesmärk on takistada organiseeritud kuritegevuse imbumist riigihangetesse ja Euroopa rahaliste vahendite haldamisse, kehtestades avaliku sektori toetustele ja kontsessioonidele juurdepääsu saamiseks maffiavastase

eelkontrolli kohustuse; arvestades, et selliste ennetusmehhanismide kasutuselevõtt Euroopa tasandil aitaks kaitsta liidu rahaliste vahendite terviklikkust, kaitsta organiseeritud kuritegevusest mõjutatud kogukondade põhiõigusi ja suurendada kodanike usaldust avaliku sektori asutuste vastu;

I. arvestades, et riikide korruptsioonivastane ühendus tõi oma aastaaruandes esile mitmes liikmesriigis esinevad probleemid, mis on seotud eelkõige järgmisega: puuduv läbipaistvus õigusloomeprotsessis, huvide konfliktide ennetamiseks tugeva raamistiku olemasolu, valitsusliikmete ja ametiisikute käitumisjuhend, õigusreforme käsitleva teabe kättesaadavus ning korruptsioonivastaste ja usaldusväärsuse raamistike tugevdamine õiguskaitseasutustes; arvestades, et riikide korruptsioonivastane ühendus rõhutas oma uuringus tippjuhtkonna ülesandeid täitvate isikute ja õiguskaitseasutuste kohta, et valitsuste tippjuhtide usaldusväärsuse kontrolli puudumine ning õiguskaitsetöötajate värbamise ja karjääriga seotud küsimused, eelkõige kõrgema juhtkonna puhul, on endiselt problemaatilised;

J. arvestades, et rikkumisest teatajad ei ole ELis piisavalt kaitstud; arvestades, et osa liikmesriike ei ole rikkumisest teatajate direktiivi veel täielikult või õigesti üle võtnud[20, 21]; arvestades, et 2024. ja 2025. aastal määras Euroopa Liidu Kohus rikkumisest teatajate direktiivi ülevõtmata jätmise eest karistuse kuuele liikmesriigile[22]; arvestades, et rikkumisest teatajatel on oluline roll väärtegude avastamisel ja nendest teatamisel ning demokraatliku vastutuse ja läbipaistvuse tugevdamisel ning seetõttu tuleks tagada nende kaitse ja seda tuleks edendada;

K. arvestades, et Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikas rõhutatakse, et eelvangistus peab jääma erakorraliseks meetmeks, mida tuleks kohaldada üksnes juhul, kui see on rangelt vajalik ning asjakohastel ja piisavatel põhjustel põhjendatud; arvestades, et eelvangistuse väär rakendamine kahjustab õigust vabadusele, süütuse presumptsiooni ja üldist kohtusüsteemide õiglust;

L. arvestades, et meediavabadus ELis on mitmes liikmesriigis endiselt

---

20 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/1937 liidu õiguse rikkumisest teavitavate isikute kaitse kohta (ELT L 305, 26.11.2019, lk 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2019/1937/oj).

21 https://commission.europa.eu/document/download/7cc63350-88c9-4c0b-a46e-04fc11e673e7_en?filename=COM_2024_269_1_EN_ACT_part1_v6.pdf

22 Tšehhi, Saksamaa, Eesti, Luksemburg, Ungari ja Poola. Euroopa Liidu Kohtu otsused kohtuasjades C-147/23, komisjon *vs.* Poola; C-149/23, komisjon *vs.* Saksamaa; C-150/23, komisjon *vs.* Luksemburg; C-152/23, komisjon *vs.* Tšehhi Vabariik; C-154/23, komisjon *vs.* Eesti, ja C-155/23, komisjon *vs.* Ungari.

ohus, nagu nähtub komisjoni uusimast õigusriigi olukorda käsitlevast aruandest, milles antakse mitmele liikmesriigile soovitusi meedia sõltumatuse, poliitilise surve ja püsivate ajakirjandusvabaduse vastu suunatud rünnakute, sealhulgas vaigistushagidega seotud probleemide lahendamiseks;

M. arvestades, et meedia mitmekesisuse seire osutab ajakirjanike halvenevatele töötingimustele, sealhulgas vägivallale, ahistamisele ja hirmutamisele, meediaomandi suurenevale koondumisele ning digiplatvormide ja eelarvepiirangute mõjule; arvestades, et veel on vaja täiendavaid kaitsemeetmeid, nagu sõltumatud reguleerivad asutused, meediaomandi läbipaistvus, kaitse poliitilise sekkumise eest ning ajakirjanike parem juurdepääs teabele ja nende turvalisus;

N. arvestades, et Euroopa Nõukogu 2025. aasta hinnangust Euroopa ajakirjandusvabadusele ilmneb, et meedia kaaperdamine, avalik-õigusliku meedia sõltumatuse puudumine ja tehisintellekti loodud desinformatsiooni kampaaniad on kogu ELis kasvavad ohud, mis kujutavad endast otsest riski demokraatiale[23]; arvestades, et ajakirjandusvabaduse säilitamine ja selle tagamine, et üldsusel on juurdepääs sõltumatule ja kvaliteetsele ajakirjandusele, on üks demokraatliku ühiskonna alustalasid; arvestades, et vaigistushagid ohustavad endiselt meediavabadust; arvestades, et vaigistushagide vastase direktiiviga ette nähtud kaitsemeetmeid tuleks kohaldada ka riigisiseste ja kriminaalasjade suhtes; arvestades, et Euroopa meediavabaduse määrus jõustus täies ulatuses 8. augustil 2025; arvestades, et mitmes liikmesriigis on ajakirjanikke ja meediatöötajaid tabanud poliitilised laimukampaaniad, avalik halvustamine ja organiseeritud katsed nende tööd diskrediteerida, millega sageli kaasnevad kuritahtlikud kohtumenetlused ja kohtuga ähvardamised, surve, ahistamine ja vägivald, mis loovad hirmu- ja enesetsensuuri õhkkonna, kahjustades üldsuse õigust teabele;

O. arvestades, et paljudes riikides tegutseb osa ajakirjanikke ja meediatöötajaid ebakindlates tingimustes, ebapiisavate vahenditega ja ohtlikus keskkonnas, muu hulgas satuvad nad üha enam ahistamise ohvriks ja nende vastu esitatakse järjest rohkem õiguslikke kaebusi, ning nad seisavad silmitsi ka selliste probleemidega nagu hirmutamine, õiguslikud ähvardused, poliitiline sekkumine, usaldusväärsete rahaliste allikate piiratud kättesaadavus ja meedia mitmekesisuse vähenemine; arvestades, et paljusid tabavad uurimiste käigus ähvardused, rünnakud ja hirmutamine ning mõned peavad pidevate tapmisähvarduste tõttu elama politsei kaitse all; arvestades, et meedia mitmekesisuse seire 2024. aasta aruande kohaselt on ajakirjanike töö ebakindlus mõjutanud otseselt ajakirjanduse sõltumatust ja kvaliteeti kogu Euroopas; arvestades, et ajakirjanikud ja meediatöötajad peavad saama kasutada õigusi ning

---

23 https://edoc.coe.int/en/media/12123-europe-press-freedom-report-2024-confronting-political-pressure-disinformation-and-the-erosion-of-media-independence.html#

täitma ülesandeid, mis tulenevad nende ametist;

P. arvestades, et desinformatsioon on sageli üks paljudest hübriidohtudest, mis on kavandatud demokraatlikult loodud valitsuste, riikide või liitude õõnestamiseks või kahjustamiseks; arvestades, et väär- ja desinformatsiooni levik, mis hõlmab muu hulgas riigi toetatavaid ja koordineeritud veebikampaaniaid, suurendab polariseerumist, vähendab usaldust demokraatlike institutsioonide vastu, ohustab valimisprotsesside ja avaliku arutelu usaldusväärsust ning selliseid peamisi valimisprotsessi põhimõtteid nagu valijate vabadus kujundada oma arvamust, läbipaistvus, võrdsed võimalused ja õiglus, ning sellele aitab kaasa sotsiaalmeedia ja veebiplatvormide üha suurem kasutamine, mis võimaldab levitada kiiremini valet ja manipuleerivat infosisu;

Q. arvestades, et algoritmipõhine manipuleerimine kujundab üha enam avalikku arvamust, võimendades vale- või äärmuslikke narratiive; arvestades, et muutused sisu modereerimise põhimõtetes ja nende järgimise tagamises teatavatel suurtel platvormidel on seda suundumust süvendanud ning tekitanud muret kahjuliku sisu leviku ja internetis manipuleerimise suurenemise pärast; arvestades, et komisjon on algatanud digiteenuste määruse[24] alusel mitme platvormi suhtes uurimise, kuna nad ei ole ohjeldanud desinformatsiooni ega kaitsnud kasutajaid;

R. arvestades, et vähekaitstud elanikkonnarühmad on internetis eriti ohustatud, kuna nad puutuvad kokku personaliseeritud manipuleerimise ja kahjulike narratiividega ning nende meediapädevus on piiratud; arvestades, et piisava digikirjaoskuse puudumise tõttu on noored algoritmilise kallutatuse ja propaganda suhtes eriti haavatavad; arvestades, et veebiplatvormidel võib olla teadmistele juurdepääsu, kodanikuosaluse, kogukonna loomise, innovatsiooni ja põhiõiguste edendamises ka positiivne roll; arvestades, et algoritmiline kallutatus ja sotsiaalmeediaplatvormide ärimudel, mis põhineb mikrotasandi personaliseeritud reklaamil, aitavad levitada ja võimendada vaenukõnet ning õhutada diskrimineerimist, sealhulgas rassismi, misogüüniat ja vägivalda;

S. arvestades, et tulevased desinformatsiooni vastu võitlemiseks loodavad ELi algatused, sealhulgas Euroopa demokraatia kaitsekilbi algatus, peavad olema täielikult kooskõlas rahvusvaheliste inimõiguste standarditega;

T. arvestades, et uued tehnoloogialahendused, sealhulgas tehisintellektisüsteemid, pakuvad märkimisväärseid võimalusi innovatsiooniks, majanduskasvuks ja avalike teenuste täiustamiseks, kuid võivad ka süvendada diskrimineerimist, võimendada

---

[24] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. oktoobri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2065, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ (digiteenuste määrus) (ELT L 277, 27.10.2022, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj).

olemasolevat ebavõrdsust ja luua uusi kallutatuse vorme; arvestades, et need võivad tekitada küsimusi seoses eraelu puutumatuse ja põhiõigustega ning nende suhtes tuleks kohaldada rangeid kaitsemeetmeid ja selgeid õigusraamistikke;

U. arvestades, et kogu ELis mõjutab lapsi kasvav vaimse tervise kriis, mida tõukavad tagant selliste algoritmiliste meetodite kontrollimata mõju nagu sõltuvust tekitav ja manipuleeriv disain ning petuelemendid, mis pikendavad märkamatult laste ekraaniaega, ja kahjuliku sisu levik; arvestades, et sellel on negatiivne mõju laste tervislikule arengule, vaimsele heaolule ja ohutusele; arvestades, et praegustes veebikeskkonda reguleerivates ELi õigusraamistikes ei ole internetis laste vaimse tervise kaitsmist piisavalt käsitletud;

V. arvestades, et nuhkvara ning näotuvastus- ja jälgimistehnoloogia kasutamise tõttu on vaja rangeid kaitsemeetmeid, läbipaistvust ja demokraatlikku järelevalvet, et hoida ära kuritarvitusi, kaitsta põhiõigusi ja tagada eraelu puutumatuse täielik austamine; arvestades, et uusi tehnoloogialahendusi kasutatakse prognooside, profiilide ja riskihindamiste koostamiseks, mis mõjutavad inimeste elu ja võivad taasluua sotsiaalseid eelarvamusi; arvestades, et näotuvastustehnoloogia kasutamisel võib olla heidutav mõju rahumeelse kogunemise õiguse kasutamisele ning diskrimineeriv mõju; arvestades, et massiline biomeetriline jälgimine võib kahjustada põhiõigusi; arvestades, et sellise tegevusega rikutakse tõsiselt õigust eraelu puutumatusele ja väljendusvabadusele; arvestades, et uusi tehnoloogialahendusi tuleks põhiõiguste kaitsmiseks paremini reguleerida;

W. arvestades, et ajakirjanike puhul ohustab jälgimine nende turvalisust ja rikub samas ka allikate konfidentsiaalsust, takistades seeläbi ajakirjanikel oma tööd teha; arvestades, et kui ettevõtjad esitavad jälgimistoimingute kohta üha enam tõendeid ja annavad neist märku, peaksid riigi ametiasutused andma teavet kõnealuste toimingute ulatuse ja lubade ning nendega seotud vastutuse kohta ega jätma mõjutatud isikuid ilma selgusest või tulemuslikust õiguskaitsest;

X. arvestades, et nuhkvaratehnoloogiat on paljudes liikmesriikides[25] laialdaselt kasutatud ning seda on teinud ka valitsused; arvestades, et nuhkvara kasutamine on kuritahtlik ja ebademokraatlik tava, mis õõnestab õigusriiki ja põhiõigusi meie ühiskonnas ning mille vastu ei ole toimivat õiguskaitsevahendit; arvestades, et tehnoloogia arengu tõttu on nuhkvaraga nakatumist keerulisem avastada ja seda esineb palju laiaulatuslikumalt;

Y. arvestades, et Pegasuse ja samaväärse salajälgimiseks mõeldud nuhkvara kasutamist käsitlev Euroopa Parlamendi uurimiskomisjon leidis, et nuhkvara (näiteks Pegasus, Predator ja Graphite) on kasutatud mitmes liikmesriigis ebaseaduslikult ajakirjanike,

---

25 Näiteks Kreekas, Küprosel, Itaalias, Ungaris, Poolas ja Hispaanias.

kodanikuühiskonna osaliste, advokaatide, opositsioonitegelaste ja ametnike vastu; arvestades, et uurimiskomisjon tuvastas tõsiseid eraelu puutumatuse, andmekaitse ja väljendusvabadusega seotud rikkumisi ning hoiatas, et sellised tavad kujutavad endast süsteemset ohtu demokraatiale, õigusriigile ja põhiõigustele liidus; arvestades, et uurimiskomisjoni soovituste täielik järgimine on hädavajalik edasiste kuritarvituste ärahoidmiseks;

Z. arvestades, et hiljutistest ajakirjanduslikest uurimistest on ilmnenud, et teatavaid ELi rahalisi vahendeid võidi eraldada ettevõtetele, kes arendavad või turustavad sekkuvat jälgimistehnoloogiat, sealhulgas nuhkvara[26]; arvestades, et on oluline tagada, et ELi rahaliste vahenditega ei aidata kaasa sellise nuhkvara või muude selliste jälgimisvahendite arendamisele, eksportimisele või kasutuselevõtule, mida saab kasutada põhiõiguste ja õigusriigi rikkumiseks;

AA. arvestades, et Veneetsia komisjoni hinnangul võib nuhkvara tehnoloogia muuta jälgimisrelvaks, mida võidakse kasutada põhiõiguste piiramiseks, kriitika ja lahknevate arvamuste tsenseerimiseks ja kriminaliseerimiseks ning ajakirjanike, inimõiguste aktivistide, poliitiliste vastaste ja kodanikuühiskonna organisatsioonide ahistamiseks või isegi mahasurumiseks, mida tõendavad arvukad väited ja avalikuks tulnud juhtumid;

AB. arvestades, et kogu ELis on jätkuvalt teateid paljudest olukordadest, kus meeleavaldajate vastu kasutati ebaproportsionaalselt jõudu, sealhulgas vägivalda ja vähem ohtlikke relvi rahvahulkade talitsemiseks või laialiajamiseks[27];

AC. arvestades, et on tõendeid selle kohta, et mõningaid ELi rahalisi vahendeid, sealhulgas teatavaid ELi siseasjade fonde, on kasutatud viisil, mis põhjustab põhiõiguste rikkumist, sealhulgas diskrimineerimist; arvestades, et ELi rahalisi vahendeid tuleks kasutada viisil, mis edendab põhiõigusi ja on nendega kooskõlas ega too kaasa selliseid rikkumisi; arvestades, et ELi lepingu artiklis 2 sätestatud liidu väärtuste, sealhulgas õigusriigi, demokraatia ja põhiõiguste austamine on ELi rahaliste vahendite saamise ja rakendamise põhiline eeltingimus, nagu on kajastatud õigusriigi tingimuslikkuse määruses; arvestades, et liikmesriigid ja komisjon peavad tagama ELi rahalistele vahenditele juurdepääsu andmisel ja nende rakendamisel põhiõiguste järgimise ja kooskõla hartaga; arvestades, et suurem läbipaistvus ja vastutus ning tulemuslik järelevalve ELi rahaliste vahendite eraldamisel ja kasutamisel ning asjakohaste programmide hindamine on horisontaalsete eeltingimuste järgimise tagamiseks määrava tähtsusega;

---

26 https://media.business-humanrights.org/media/documents/MEP_letter.pdf

27 https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/07/europe-sweeping-pattern-of-systematic-attacks-and-restrictions-undermine-peaceful-protest/?utm

AD. arvestades, et on arvukaid teateid põhiõiguste rikkumistest piiridel, sealhulgas väärkohtlemisest, inimeste tagasitõrjumisest ning verbaalsest ja füüsilisest vägivallast; arvestades, et sellised tavad on viimastel aastatel esile kerkinud mitmes liikmesriigis; arvestades, et need hõlmavad juhtumeid, kus piirivalvurid või muud ametnikud on väärkohelnud rändajaid; arvestades, et sellise tegevusega rikutakse põhiõigusi, ELi õigust ning rahvusvahelist inimõigustealast ja pagulasõigust, sealhulgas tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet ning kollektiivse väljasaatmise keeldu; arvestades, et liikmesriigid ja EL peavad piiridel toime pandud põhi- ja inimõiguste rikkumisi põhjalikult ja tulemuslikult uurima; arvestades, et põhiõiguste rikkumistest sageli ei teatata;

AE. arvestades, et vastavalt Euroopa Nõukogu inimõiguste voliniku aruandele „Externalised asylum and migration policies and human rights law“ (Delegeeritud varjupaiga- ja rändepoliitika ning inimõigustealane õigus) võib delegeerimispoliitika hõlmata liikmesriikide vastutust, eelkõige sellistes küsimustes nagu tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõte, õigus elule, piinamisest ja ebainimlikust või alandavast kohtlemisest hoidumine, kollektiivse väljasaatmise ja meelevaldse kinnipidamise keeld ning õigus toimivatele õiguskaitsevahenditele, mis on tagatud ELi aluslepingute, ÜRO lepingute, harta ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga; arvestades, et aruandes nimetatakse peamiste valdkondadena, kus riskid on eriti suured, varjupaigataotluste delegeeritud menetlemist, delegeeritud tagasisaatmismenetlusi ja piirikontrolli mujale nihutamist ning mõnes neist on dokumenteeritud andmeid rändajate vastu toime pandud raskete rikkumiste kohta;

AF. arvestades, et Euroopa Nõukogu inimõiguste volinik soovitab hinnata põhjalikult inimõigustealaseid riske, enne kui väliskoostööd alustatakse, analüüsida käimasolevate tegevuste mõju inimõigustele, määrata kindlaks selged ja vaieldamatud põhimõtted, mis välistavad igasuguse koostöö, mis tooks tõenäoliselt kaasa inimeste põhiõiguste rikkumise riski, tagada piisavad inimõigustealased eeltingimused ja kaitsemeetmed ning suurendada läbipaistvust, seiret ja vastutust; arvestades, et vastutuse jaotus liikmesriikide ja ELi organite või asutuste vahel ei tohiks kunagi põhjustada vastutuslünki[28];

AG. arvestades, et ÜRO Lapse Õiguste Komitee hinnangul on igasugune lapse kinnipidamine üksnes tema või tema vanemate rändestaatuse tõttu lapse õiguste rikkumine ja vastuolus lapse huvide kaitse põhimõttega; arvestades, et Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee tehisintellekti ja rännet käsitlevas resolutsioonis rõhutatakse, et varjupaigataotlejatel peaks olema õigus vaidlustada tehisintellekti loodud tõendeid, nagu puudulikud või vigased vestluste kokkuvõtted või erapoolikud analüüsid, et õigusabi tuleks

---

28 https://rm.coe.int/report-on-externalisation-of-migration-by-michael-o-flaherty-council-o/488028300a

selliste kaebuste toetamiseks laiendada, et kehtestatud peavad olema hüvitised juhuks, kui kahju tuleneb algoritmilistest vigadest, ning et tehnoloogiline innovatsioon ei tohi toimuda põhiõiguste arvelt[29];

AH. arvestades, et teatavate liikmesriikide meetmed ebaseadusliku rändega tegelemisel võivad kahjustada põhiõigusi ja põlistada rassistatud narratiive; arvestades, et EL ja liikmesriigid peaksid tagama pagulaste ja rändajate elude kaitse ning võtma usaldusväärseid meetmeid rikkumiste eest vastutusele võtmiseks;

AI. arvestades, et katsed peatada varjupaigataotluste registreerimine on tõsine probleem; arvestades, et asjaosaliste inimõigusi tuleb austada, nende kaitsevajadust tuleb hinnata ning neile, kes vastavad rahvusvahelise kaitse saamise kriteeriumidele, tuleb võimaldada sisulisi kaitsemeetmeid; arvestades, et ELi uue rände- ja varjupaigaleppe kohase õigusraamistikuga kehtestatakse läbivaadatud õigusnormid varjupaigamenetluste, piirihalduse ja solidaarsuse kohta; arvestades, et selle tulemuslik kohaldamine eeldab põhiõiguste täielikku austamist ning ELi ja rahvusvaheliste kohustuste täitmist; arvestades, et mitmed liikmesriigid seisavad jätkuvalt silmitsi märkimisväärse survega oma välispiiridel; arvestades, et need probleemid nõuavad Euroopa koordineeritud reageerimist, sealhulgas ühtlustatud ja tulemuslikke menetlusi, mis on täielikult kooskõlas kohaldatava ELi ja rahvusvahelise õigusraamistikuga; arvestades, et rände tulemuslikuks haldamiseks on oluline vältida Euroopa varjupaigasüsteemi kuritarvitamist inimsmugeldajate poolt ning võidelda rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse kõigi vormide vastu;

AJ. arvestades, et naised ja tütarlapsed puutuvad kokku kasvava ja ulatusliku internetivägivalla, vaenukõne ja vaenukuritegudega, millel on spetsiifilised ja äärmuslikud tagajärjed nende igapäevaelule, avalikus elus osalemisele ja selle tulemusel ka nende võrdsele esindatusele; arvestades, et ELi naiste õiguste tegevuskava ja sooliselt võrdõigusliku ühiskonna põhimõtete deklaratsioon on kiiduväärt algatused, kuigi need ei ole siduvad; arvestades, et soolise võrdõiguslikkuse ja seega ka võrdõiguslikkuse liidu kaitsmiseks ja edendamiseks on vaja kiiresti tegutseda;

AK. arvestades, et nende kasvav üleilmne mõju on loonud olukorra, kus veebikogukonnad ja meessoost suunamõjutajad propageerivad valenarratiivi, mille kohaselt feminism ja sooline võrdõiguslikkus kahjustavad mehi, ning levitavad misogüünset sisu, normaliseerivad naiste- ja tütarlastevastast vägivalda ning ristuvad üha enam äärmuslike ja radikaalsete liikumistega;

AL. arvestades, et vastuseis soolisele võrdõiguslikkusele on viimastel aastatel suurenenud; arvestades, et sooline vägivald, eelkõige naiste

---

29 https://pace.coe.int/en/files/35698/html?utm

ja tütarlaste ning LGBTIQ+ inimeste vastu, sealhulgas seksuaalvägivald ja vägistamine, on kogu liidus endiselt laialt levinud, eriti nende puhul, kes kogevad mitmekordset ja läbipõimunud diskrimineerimist; arvestades, et sooline kübervägivald kujutab endast veebivälise soolise vägivalla jätkumist veebikeskkonnas; arvestades, et sooline kübervägivald viib sageli enesetsensuurini ning sellel võivad olla tõsised tagajärjed ohvrite era- ja tööelule; arvestades, et kriminaalõigussüsteemi meetmed on selle nähtusega tegelemiseks endiselt ebapiisavad; arvestades, et politseiametnike koolitamine pehmete oskuste valdkonnas, mida on vaja kõigi soolise vägivalla ohvrite ärakuulamiseks, mõistmiseks ja austamiseks, on keskse tähtsusega, et võidelda teatamata jätmise ja korduva ohvristamise vastu; arvestades, et kõigi soolise vägivalla ohvrite jaoks turvalisema keskkonna loomiseks on hädavajalik tagada juurdepääsetavad teatamismehhanismid ja tulemuslikud õiguskaitsevahendid;

AM. arvestades, et ohutu ja seadusliku abordi võimalusest ilmajätmine seab naised suurde ohtu ning on seetõttu soolise vägivalla vorm, kuna sellega piiratakse ka naiste autonoomiat ja reproduktiivse valiku vabadust; arvestades, et seksuaal- ja reproduktiivtervishoiu teenused on olulised tervishoiuteenused; arvestades, et enam kui 20 miljonil naisel ELis puudub endiselt ohutu ja seadusliku abordi tegemise ning muude seksuaal- ja reproduktiivtervishoiu teenuste ning seonduvate õiguste kasutamise võimalus ning et see seab naised ja tütarlapsed füüsilise kahju ning põhjendamatu majandusliku ja vaimse stressi ohtu; arvestades, et mõnes liikmesriigis on sellistest olulistest tervishoiuteenustest nagu seksuaal- ja reproduktiivtervishoiu teenused ning seonduvatest õigustest ilma jäetud ka seksuaalvägivalla ohvriks langenud naised ja tütarlapsed ning see takistab nende kuriteost taastumise protsessi; arvestades, et Euroopa kodanikualgatuses „My Voice, My Choice“ kutsutakse ELi üles tagama kõigile ohutu ja seadusliku abordi tegemise võimalus, austades samal ajal aluslepingute kohast pädevuste jaotust; arvestades, et Euroopa Inimõiguste Kohus on otsustanud, et piiravad aborti käsitlevad õigusaktid ja nende järjekindlusetu rakendamine rikuvad naise õigust kehalisele autonoomiale ja puutumatusele;

AN. arvestades, et harta artikli 21 kohaselt on keelatud diskrimineerimine bioloogilise ja sotsiaalse soo ning muudel alustel;

AO. arvestades, et liikmesriigid peavad naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise konventsiooni osalistena täitma sellega võetud kohustusi, sealhulgas järgima artiklit 12, mis käsitleb naiste diskrimineerimise likvideerimist tervishoiuvaldkonnas, eesmärgiga tagada meestele ja naistele võrdne juurdepääs meditsiinilisele teenindamisele, eriti selles osas, mis puudutab perekonna planeerimist;

AP. arvestades, et ohutu ja seadusliku abordi võimalusest ilmajätmine

õigusaktides ja praktikas diskrimineerib naisi soo alusel, keelates teatavat liiki tervishoiuteenused, mida vajavad ainult naised; arvestades, et sarnaseid piiranguid ei ole kehtestatud tervishoiuteenustele, mida vajavad ainult mehed[30];

AQ. arvestades, et Euroopas suurenes aastane soolise võrdõiguslikkuse vastane kogurahastamine 220 miljonilt USA dollarilt 2019. aastal 271 miljoni USA dollarini 2023. aastal, mis tähendab 23 % kasvu; arvestades, et märkimisväärne osa ELis soolise võrdõiguslikkuse vastaste liikumiste kasvu soodustavast rahastamisest tuleb välisosalejatelt;

AR. arvestades, et meediakajastused näitavad, et ELi rahalisi vahendeid on varem antud organisatsioonidele, kes eksitavad naisi nende seksuaal- ja reproduktiivtervisega seotud küsimustes; arvestades, et kogu ELi-poolne rahastamine peab olema kooskõlas liidu ühiste väärtustega, mis on sätestatud ELi lepingu artiklis 2 ja hartas, tagamaks, et rahaline toetus tugevdab ELi demokraatlikke väärtusi;

AS. arvestades, et me oleme kogu ELis tunnistajaks enneolematule ja varasemast intensiivsemale rünnakule kodanikuühiskonna tegutsemisruumi vastu, mis leiab muu hulgas aset õiguslike ja rahaliste piirangute, rahastamise peatamise, laimukampaaniate, hirmutamise ja kriminaliseerimise kaudu, ning rahumeelse kogunemise õiguse vastu; arvestades, et rahumeelse kogunemise õigus on demokraatlikus ühiskonnas ülitähtis;

AT. arvestades, et ÜRO Inimõiguste Nõukogu rõhutas, et ülemaailmne demokraatia ja õigusriigi tagasilanguse suundumus ning teemade käsitlemine julgeoleku seisukohast on karmistanud ja suurendanud rahumeelse kogunemise õiguse piiramist[31]; arvestades, et rünnakud selliste kodanikuühiskonna organisatsioonide ja inimõiguste kaitsjate vastu, kes tegelevad inim- ja keskkonnaõiguste, sealhulgas soolise võrdõiguslikkuse, rände, demokraatia ja huvide kaitsmise ja edendamisega, on sagenenud ja tekitavad jätkuvalt tõsist muret; arvestades, et põhiõiguste kaitsmise ja edendamisega tegelevatel kodanikuühiskonna organisatsioonidel ja inimõiguste kaitsjatel on liidu väärtuste kaitsmisel tähtis roll; arvestades, et nende vaba ja sõltumatu tegutsemise võime tuleks tagada ja seda tuleks toetada kõigis liikmesriikides;

AU. arvestades, et vähekaitstud olukorras olevad isikud, nagu lapsed, naised, rassistatud ja etnilised kogukonnad, LGBTIQ+ inimesed, rändajad ja varjupaigataotlejad, puuetega inimesed ja eakad, on pidevalt vaenukõne ja halvustavate narratiivide sihtmärgid; arvestades, et mitmes liikmesriigis levitavad poliitikud ja meediaväljaanded LGBTIQ+ inimeste vastaseid narratiive ning on

---

30 ÜRO naiste diskrimineerimise likvideerimise komitee poolt konventsiooni fakultatiivprotokolli artikli 8 alusel läbi viidud uurimine Poola kohta: komitee aruanne.

31 https://digitallibrary.un.org/record/4086729?ln=en&v=pdf

esitatud LGBTIQ+ inimeste vastaseid õigusakte ja mõnel juhul neid isegi vastu võetud; arvestades, et sellised olukorrad on vastuolus rahvusvaheliste inimõiguste standarditega ja need kahjustavad nende rühmade õigust olla koheldud võrdsete kodanikena;

AV. arvestades, et rahastamise kättesaadavus on kodanikuühiskonna jõudsaks arenguks ja tema järelevalverolli täitmiseks hädavajalik; arvestades, et elujõuline kodanikuühiskond ja aktiivne kodanikuühiskonna tegutsemisruum on demokraatia olulised tugisambad; arvestades, et kodanikuühiskonna organisatsioonidel on väga tähtis roll ka tõrjutud kogukondade toetamisel, sealhulgas neile sotsiaalteenuste osutamisel; arvestades, et komisjon võttis oma poliitilistes suunistes kohustuse tõhustada koostööd kodanikuühiskonna organisatsioonidega, kellel on eriteadmised ja oluline roll spetsiifiliste ühiskondlike küsimuste ja põhiõiguste kaitsmisel;

AW. arvestades, et kodanikuühiskonna organisatsioonid on põhiõiguste kaitsmisel ja edendamisel liikmesriikide lähedased partnerid; arvestades, et humanitaarabi on endiselt meelevaldselt kriminaliseeritud; arvestades, et otsingu- ja päästetegevust mõjutavad (liikmesriikidepoolsed) piirangud ja takistused põhjustavad jätkuvalt inimohvreid; arvestades, et Euroopa Nõukogu inimõiguste volinik on kutsunud ELi liikmesriike üles lõpetama pagulasi, varjupaigataotlejaid ja rändajaid abistavate inimõiguste kaitsjate represseerimise ning hoiduma nende ja nende rolli suhtes halvustava, vaenu õhutava või häbimärgistava retoorika kasutamisest[32];

AX. arvestades, et tulevase ELi kodanikuühiskonna strateegia eesmärk peaks olema tagada, et ELi poliitikat kujundatakse ja rakendatakse kooskõlas ELi lepingu artiklis 2 ja hartas sätestatud väärtustega; arvestades, et see strateegia peaks sisaldama kaugeleulatuvaid algatusi ja võrdlusaluseid edusammude mõõtmiseks; arvestades, et komisjon on teatanud oma kavatsusest luua kodanikuühiskonna platvorm, mis võib tsentraliseerida ja ühtlustada kodanikuühiskonna osaliste praegust osalemist ELi poliitikakujundamises; arvestades, et platvormi tuleks kavandada ja rakendada koos organiseeritud kodanikuühiskonnaga;

AY. arvestades, et järgmises mitmeaastases finantsraamistikus tuleks jätkuvalt tagada asjakohane, prognoositav ja jätkusuutlik pikaajaline ELi rahastus kodanikuühiskonnale, võttes igati arvesse finantsläbipaistvust, usaldusväärset juhtimist ja selgeid lepingulisi kohustusi, nagu tuleb teha kõigi rahaliste vahendite ja programmide puhul; arvestades, et inimõigusorganisatsioonide rahastamine on endiselt piiratud, killustatud ja järjekindlusetu; arvestades, et selle rahastamise kärbetel, sealhulgas USA Rahvusvahelise Arengu Ameti

---

32 https://rm.coe.int/recommendation-protecting-the-defenders-ending-repression-of-human-rig/1680ae9b1c

(USAID) rahaliste vahendite külmutamisel, on märkimisväärne mõju kodanikuühiskonnale kogu ELis, kuna need nõrgendavad arvestatavalt kodanikuühiskonna suutlikkust kaitsta diskrimineerimise ohvreid, edendada võrdõiguslikkust, tagada vastutus ning kaitsta õigusriiki ja põhiõigusi;

AZ. arvestades, et teatavatel juhtudel on ELi rahalistest vahenditest toetatud algatusi, mis aitavad kaasa segregatsioonile või diskrimineerivatele tavadele, kahjustades seeläbi võrdõiguslikkuse eesmärke; arvestades, et ÜRO Inimõiguste Nõukogu nõudis, et tagataks, et kodanikuühiskonna osaliste rahastamine on kooskõlas liikmesriikide rahvusvaheliste inimõigustealaste kohustuste ja lubadustega ning et seda ei kuritarvitata kodanikuühiskonna osaliste töö takistamiseks ega nende turvalisuse ohustamiseks[33];

BA. arvestades, et ELis sagenenud katsed piirata naiste ja LGBTIQ+ inimeste põhiõigusi või need tühistada tekitavad suurt muret; arvestades, et need katsed keskenduvad peamiselt reproduktiivtervishoiule ja seonduvatele õigustele, soolisele identiteedile ja soo õiguslikule tunnustamisele ning tervikliku seksuaalhariduse kättesaadavusele; arvestades, et nende valdkondade ründamine ei kahjusta mitte ainult ühiskonna kõige kaitsetumaid liikmeid, vaid on vastuolus ka ELi väärtuste ja rahvusvahelise inimõiguste raamistikuga ning on seega käsitatav ELi õiguse rikkumisena;

BB. arvestades, et praegu esineb ELi diskrimineerimisvastastes õigusaktides lünki, kusjuures mõnesid diskrimineerimise aluseid käsitletakse ainult tööhõive ja elukutse valdkonnas; arvestades, et sellega on kaasnenud erinevused kaitses ja kunstliku aluste hierarhia loomine; arvestades, et aluslepingute ja hartaga on antud ELile volitused ja vastutus võidelda diskrimineerimise vastu kõigi kaitstavate tunnuste alusel;

BC. arvestades, et kõik liikmesriigid on kohustatud tegutsema lapse huvides, sealhulgas kaitsma iga lapse põhiõigust perekonnaelule ja keelama diskrimineerida last tema vanemate perekonnaseisu või seksuaalse sättumuse või lapse eostamise viisi alusel; arvestades, et ligikaudu kaks miljonit last võivad olla endiselt olukorras, kus nende vanemaid ei tunnustata sellistena mõnes teises liikmesriigis; arvestades, et 2022. aastal esitas komisjon ettepaneku võtta vastu nõukogu määrus, mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust, põlvnemisega seotud asjades tehtud lahendite tunnustamist ja ametlike dokumentide vastuvõtmist ning Euroopa vanematõendi loomist (COM(2022)0695) (põlvnemist käsitlev määrus), ning et see ootab endiselt lõpliku otsuse tegemist nõukogus;

BD. arvestades, et on väljendatud muret asjaolu pärast, et diskrimineerimine ja rassism on ELis endiselt laialt levinud,

---

33 https://digitallibrary.un.org/record/4086729?ln=en&v=pdf

sealhulgas seadustes ja poliitikas, samuti avaliku sektori asutustes, näiteks õiguskaitse- ja kohtusüsteemis; arvestades, et diskrimineerivad õiguskaitsetavad on jätkuvalt suur probleem; arvestades, et rassistatud rühmi rünnatakse ebaproportsionaalselt peatamis- ja läbiotsimismenetluste, ülemäärase jõu kasutamise ja ahistamisega; arvestades, et järelevalve- ja aruandlusmehhanismid on endiselt nõrgad ning neid pärsib sõltumatute uurimiste puudumine; arvestades, et samal ajal tuleb tulemuslikult võidelda ametnike vastu suunatud vägivalla vastu;

BE. arvestades, et kuigi struktuurse rassismi olemasolu on ELi tasandil ametlikult tunnistatud, avaldub see jätkuvalt liikmesriikides peamistes eluvaldkondades; arvestades, et segregatsioon, sealhulgas hariduses, ning korduvad vaenukõne ja vaenukuritegude juhtumid mõjutavad ebaproportsionaalselt rassistatud kogukondi ja muid tõrjutud rühmi, näiteks LGBTIQ+ inimesi; arvestades, et need on struktuursed tõkked ja põhiõiguste rikkumised, mis takistavad võrdset juurdepääsu õigustele, võimalustele ja õigusemõistmisele kogu liidus; arvestades, et see avaldab negatiivset mõju üldsuse usaldusele institutsioonide vastu ja sotsiaalsele ühtekuuluvusele;

BF. arvestades, et holokaust ja ajalooline ebaõiglus, sealhulgas kolonialism ja orjus, kujundavad tänapäeval Euroopas jätkuvalt struktuurset rassismi; arvestades, et nende tunnistamine, meenutamine ja neil teemadel harimine on rassismi vastu võitlemisel ning võrdõiguslikkuse ja põhiõiguste edendamisel väga oluline;

BG. arvestades, et läbipõimunud diskrimineerimisega ei ole poliitikas ja praktikas enamasti tegeletud; arvestades, et rassismi ning soo, puude, seksuaalse sättumuse, sooidentiteedi, soolise eneseväljenduse ja sootunnuste, sotsiaal-majandusliku staatuse, rändetausta ja muude aluste koosmõju jäetakse endiselt tähelepanuta, jättes paljud ohvrid ilma piisavast kaitsest, toest ja toimivate õiguskaitsevahendite kasutamise võimalusest;

BH. arvestades, et Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti hiljutised uuringud mustanahaliste, juutide, moslemite ja LGBTIQ+ kogukonna seas ELis näitavad, et vaenulik suhtumine nendesse rühmadesse ja nende diskrimineerimine on ELis endiselt laialt levinud, mis annab tunnistust süsteemsest rassilisest diskrimineerimisest; arvestades, et hirmud, väärarusaamad ja „teistsugusus“ õhutavad diskrimineerimist ja sallimatust[34]; arvestades, et rassismi ja sallimatuse vastu võitlemise Euroopa komisjon on väljendanud muret ksenofoobsete, homofoobsete ja transfoobsete sõnavõttude pärast, sealhulgas poliitikutelt ja ametiisikutelt; arvestades, et ELis on igal inimesel võrdne õigus saada täieõiguslikuks ja aktiivseks ühiskonnaliikmeks ning olla võrdselt koheldud;

BI. arvestades, et hiljutised seadusandlikud ja institutsioonilised

---

34 Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti 2025. aasta põhiõiguste aruanne

reformid mõnes liikmesriigis tekitavad tõsiseid küsimusi seoses sellega, kas järgitakse harta artikliga 47 tagatud põhiõigust õiglasele kohtulikule arutamisele ning sõltumatusele ja erapooletusele kohtus; arvestades, et kohtute sõltumatus on õigusriigi lahutamatu osa ja kõigi muude põhiõiguste tulemusliku kaitse eeltingimus; arvestades, et Rahvusvaheline Juristide Komisjon on rõhutanud, et kohtunõukogud peavad jääma parlamentaarsest ja täidesaatvast mõjust sõltumatuks;

BJ. arvestades, et Ungari kohaliku identiteedi kaitse seadus, mis jõustus 1. juulil 2025, annab kohalikele omavalitsustele õiguse piirata seal elamise õigust meelevaldsete kriteeriumide alusel, nagu haridustase, keeleoskus ja tõend töötamise kohta; arvestades, et sellised meetmed võivad institutsionaliseerida apartheidi elamumajanduses ja mõjutada ebaproportsionaalselt roma kogukonda, tekitades suurt muret ELi õiguse ja põhiõiguste järgimise pärast;

BK. arvestades, et roma kogukond seisab jätkuvalt silmitsi süsteemse diskrimineerimise, segregatsiooni, sotsiaalse tõrjutuse ja politseivägivallaga[35]; arvestades, et Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti aruande kohaselt esineb romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitleva ELi strateegilise raamistiku rakendamisel märkimisväärseid puudusi ning selle 2030. aasta eesmärkide saavutamise tõenäosus on väike[36]; arvestades, et romade sunniviisilise väljatõstmise tõttu on hiljuti pidanud mujale elama asuma sadu inimesi, nende seas lapsed, eakad ja puuetega inimesed; arvestades, et Euroopa Nõukogu inimõiguste volinik on nõudnud romade õigustega seotud Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuste täitmist[37];

BL. arvestades, et ELis elavad puuetega inimesed kogevad jätkuvalt ahistamist ning mitmekordset ja läbipõimunud diskrimineerimist kõigis eluvaldkondades, sealhulgas ei ole neile tagatud mõistlikke abinõusid, nad peavad toime tulema sotsiaal-majanduslikult ebasoodsa olukorra, sotsiaalse eraldatuse, soolise vägivalla, nagu sundsteriliseerimise, kogukonnateenustele juurdepääsu puudumise, madala kvaliteediga eluaseme, hoolekandeasutustesse paigutamise ja ebapiisava tervishoiuga ning nad on jäetud ilma võimalusest panustada ühiskonda ja selles aktiivselt osaleda;

BM. arvestades, et EL ja liikmesriigid, kes ei ole ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni fakultatiivprotokolli veel ratifitseerinud,

---

35 https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/the-unheard-12-million

36 Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet, „Rights of Roma and Travellers in 13 European countries – Perspectives from the Roma Survey 2024“ (Romade ja *traveller*'ite õigused 13 Euroopa riigis – väljavaated romade 2024. aasta uuringu põhjal).

37 https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/greece-should-ensure-that-roma-have-access-to-adequate-housing-and-are-not-subject-to-discriminatory-treatment-or-violence-by-law-enforcement-authorities

peaksid seda viivitamata tegema;

BN. arvestades, et rassismi ja sallimatuse vastu võitlemise Euroopa komisjon on kutsunud valitsusi üles aktiivselt edendama rändajate kaasamist ja võitlema nende igasuguse diskrimineerimise vastu[38]; arvestades, et rassismi ja rassilist diskrimineerimist esineb endiselt, sealhulgas rände ja varjupaiga valdkonnas; arvestades, et rassistatud rändajad puutuvad ebaproportsionaalselt palju kokku õiguste rikkumistega liidu piiridel ning varjupaiga- ja vastuvõtusüsteemides; arvestades, et puuduvad sõnaselged rassismivastased kaitsemeetmed;

BO. arvestades, et intersooliste inimeste olukord ELis on ELi üldsusele endiselt suures osas teadmata; arvestades, et 2024. aasta aprillis toetas mitu Euroopa Nõukogu liikmesriiki ÜRO Inimõiguste Nõukogu esimest resolutsiooni intersooliste inimeste diskrimineerimise ning nende vastu suunatud vägivalla ja kahjulike tavade vastu võitlemise kohta;

BP. arvestades, et enamik liikmesriike ei ole rassilise võrdõiguslikkuse direktiivi piisavalt rakendanud; arvestades, et osa liikmesriike ei ole rassismi ja ksenofoobiat käsitlevat nõukogu raamotsust 2008/913/JSK täielikult või õigesti üle võtnud; arvestades, et vaja on rohkem pingutada, et võidelda struktuurse rassismi, sealhulgas mõju vastu, mida vägivaldsed paremäärmuslikud narratiivid avaldavad sotsiaalsele arutelule[39], ning tagada, et liikmesriigid järgiksid ELi diskrimineerimisvastaseid õigusakte;

BQ. arvestades, et rassistlike vaenukuritegude ning muude vaenukuritegude ja diskrimineerimise vormide ohvrite juurdepääs õiguskaitsele on mitmes liikmesriigis endiselt väga piiratud ebapiisavate tugiteenuste, rassistlike ja vaenust ajendatud motiivide tuvastamise takistuste ning diskrimineerimisvastaste õigusaktide puuduliku täitmise tagamise tõttu; arvestades, et seetõttu rikutakse jätkuvalt rassistatud kogukondade ja muude tõrjutud rühmade õigusi, ilma et nad saaksid kasutada toimivaid õiguskaitsevahendeid;

BR. arvestades, et mitu liikmesriiki on järjepidevalt eiranud Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuseid;

BS. arvestades, et ELi toimimise lepingu artiklis 151 viidatakse sotsiaalsetele põhiõigustele, nagu need on sätestatud Euroopa sotsiaalhartas; arvestades, et sotsiaal-majanduslik ebavõrdsus, sealhulgas vaesus ja sotsiaalne tõrjutus, suureneb kogu ELis ning see on väga murettekitav; arvestades, et sotsiaal-majanduslik ebavõrdsus on endiselt sügavalt rassistatud ning püsivad ja struktuursed

---

38 https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance/-/ecri-s-recommendations-on-integration-and-inclusion-of-migrants-new-factsheet

39 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52024DC0419

erinevused juurdepääsul haridusele, tervishoiule, eluasemele, tööhõivele ja jõukuse akumuleerumise võimalusele jätavad rassistatud rühmad jätkuvalt kõrvale võrdsest osalemisest ühiskonnas ning põlistavad vaesuse ja tõrjutuse ühest põlvkonnast teise kandumise tsükleid; arvestades, et nii eluasemega seotud ebavõrdsus kui ka kodutute arv on mitmes liikmesriigis murettekitava kiirusega suurenenud[40];

BT. arvestades, et komisjon peaks uurima, mida oleks vaja teha ELi ühinemiseks Euroopa sotsiaalhartaga;

BU. arvestades, et on tehtud ettepanekuid, et Euroopa Nõukogu ja selle liikmesriigid võtaksid vastu Euroopa inimõiguste konventsiooni protokolli, mis hõlmab õigust puhtale, tervislikule ja kestlikule keskkonnale;

BV. arvestades, et Euroopa Inimõiguste Kohus tunnistas kohtuasjas KlimaSeniorinnen *vs*. Šveits, et kui riigid ei võta kliimamuutuste vastu piisavaid meetmeid, võib see olla käsitatav Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklis 8 sätestatud era- ja perekonnaelu austamise õiguse rikkumisena; arvestades, et selles kohtuotsuses rõhutatakse tungivat vajadust tagada Euroopa inimõiguste konventsiooni raames kohtulikult kaitstav õigus puhtale, tervislikule ja kestlikule keskkonnale, tagades seeläbi järjepidevuse, prognoositavuse ja üldsuse kaitse;

BW. arvestades, et osa liikmesriike avaldas kirja põhiõiguste tõlgendamise kohta Euroopa inimõiguste konventsiooni raames;

BX. arvestades, et Euroopa inimõiguste standardid on õigused, põhimõtted ja kohustused, mis on sätestatud ELi aluslepingutes, konventsioonides ja ELi õiguses, mis kajastavad ühist arusaama kaitse miinimumtasemest; arvestades, et rahvusvahelised inimõiguste standardid on inimõiguste kaitse miinimumnormid, mille rahvusvaheline üldsus on üldiste lepingute, rahvusvahelise tavaõiguse ja üldtunnustatud põhimõtete kaudu ametlikult heaks kiitnud; arvestades, et need standardid on riikidele üksikisikute kohtlemisel kohustuslikud või suunavad;

Kaalul on põhiõigused

1. nõuab tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid austaksid ja edendaksid ELi lepingu artiklis 2 sätestatud liidu väärtusi; nõuab lisaks tungivalt, et komisjon täidaks oma kohustusi, sealhulgas et ta teeks seadusandlike ettepanekute koostamisel ja esitamisel süstemaatiliselt põhjalikke põhiõigustele avalduva mõju hindamisi, alustaks vajaduse korral rikkumismenetlusi ja kohaldaks kiirmenetlusi üksnes juhul, kui see on rangelt vajalik;

2. nõuab tungivalt, et komisjon tugevdaks harta kohaldamist käsitlevaid

---

40 https://pace.coe.int/en/files/3%204542/html

aastaaruandeid, andes selle kohaldamisest liidus kogu ELi hõlmava ülevaate, mis sisaldab hinnangut harta sätete järgimise kohta, soovitusi liikmesriikidele ja selgemaid järelmeetmeid põhiõigustega seoses kindlaks tehtud probleemide lahendamiseks;

3. väljendab muret selle pärast, et liikmesriikide erinevad tõlgendused toovad kaasa harta teatavate sätete ebapiisava kohaldamise, nagu on toonitatud Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti 2025. aasta põhiõiguste aruandes; kutsub komisjoni üles võtma tulemuslikke meetmeid, et tagada harta täielik ja ühetaoline kohaldamine kogu ELis, ning kutsub neid liikmesriike üles, kes ei ole veel määranud riigi kontaktasutust, et tagada riigi õigusaktide, poliitika ja ELi rahastatavate projektide täielik vastavus hartale, seda tegema; on veendunud, et ELi institutsioonid peaksid häälekamalt mõistma hukka põhiõiguste rikkumised ja kutsuma liikmesriike aktiivsemalt üles võtma rikkumiste kõrvaldamiseks vajalikke meetmeid; nõuab, et ELi ja liikmesriikide tasandil täiustataks teadlikkuse suurendamise kampaaniaid, sealhulgas koostöös Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametiga, et üksikisikud mõistaksid täielikult oma õigusi ja saaksid neid täiel määral kasutada;

4. tunnustab Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti rolli põhiõigustega seotud olukorra seiramisel ELis, poliitikakujundajate toetamisel neile andmete, analüüside ja nõu pakkumisega ning selle tagamisel, et kehtivates ja tulevastes ELi õigusaktides ja poliitikameetmetes austatakse ja edendatakse põhiõigusi; rõhutab, et Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametile on vaja eraldada rohkem inimressursse ja rahalisi vahendeid, et ta saaks talle antud ülesandeid täielikult ja tulemuslikult täita;

5. kutsub komisjoni üles suurendama jätkuvalt olemasolevate vahendite, sealhulgas seire- ja hindamismehhanismide tulemuslikkust ja sidusust; tunnistab ühissätete määruses[41] sätestatud horisontaalsete eeltingimuste tähtsust selle tagamisel, et hartat kohaldataks süstemaatiliselt ning et liidu programmid oleksid kooskõlas nii harta kui ka ELi lepingu artiklis 2 sätestatud liidu väärtustega; rõhutab, et tagada tuleb suurem läbipaistvus ja sidusrühmade osalemine;

Surve alla sattunud demokraatia

6. kordab, et demokraatia tagasilangus, rünnakud kohtusüsteemi sõltumatuse vastu ja ohud kodanikuühiskonna tegutsemisruumile ei

---

41 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ELT L 231, 30.6.2021, lk 159, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj).

ole eraldiseisvad nähtused, vaid osa õigusriigi süsteemsest õõnestamisest mitmes liikmesriigis, nagu on kinnitatud Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti 2025. aasta põhiõiguste aruandes ja komisjoni iga-aastases õigusriigi olukorda käsitlevas 2025. aasta aruandes; rõhutab, et need suundumused õõnestavad liikmesriikidevahelist vastastikust usaldust ja siseturu nõuetekohast toimimist;

7. nendib murega kasvavat poliitilist sekkumist kohtusüsteemi, kohtunike ja prokuröride ahistamist ning distsiplinaarmenetluste kasutamist sõltumatute kohtunike vaigistamiseks, nagu on täheldanud Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet ja Euroopa Nõukogu; tuletab meelde, et osalised või sümboolsed reformid mitmes liikmesriigis, näiteks Ungaris, ei saa asendada kohtusüsteemi sõltumatuse tegelikku järgimist, tulemuslikke korruptsioonivastaseid tagatisi ja kodanikuühiskonna austamist; rõhutab, et need elemendid on lahutamatult seotud põhiõiguste kaitsega, sealhulgas õigusega toimivale õiguskaitsevahendile, võrdsusega seaduse ees ja õiguskaitse kättesaadavusega, mis on sätestatud harta artiklites 20 ja 47;

8. kordab oma üleskutset komisjonile ja nõukogule alustada Euroopa Parlamendiga viivitamata läbirääkimisi, et luua institutsioonidevahelise kokkuleppe vormis ELi demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste mehhanism, mis hõlmaks kõiki ELi lepingu artiklis 2 sätestatud liidu väärtusi ning mille alla kuuluks ka ELi institutsioonide alaline poliitikatsükkel, millega lõimitaks kõik olemasolevad vahendid, sealhulgas ELi lepingu artikli 7 kohane menetlus, ELi õigusriigi raamistik ja õigusriigi olukorda käsitlev aruanne, õigusriigi tingimuslikkuse määrus, ühissätete määrus ja rikkumismenetlused, ühte jõustatavasse raamistikku;

9. kutsub komisjoni üles kasutama süstemaatiliselt ära õigusriigi tingimuslikkuse määrust ja tagama rangelt selle täitmise, tagamaks et ELi rahaliste vahenditega ei aidata kaasa ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtuste rikkumisele;

10. kutsub ELi institutsioone üles alustama dialoogi Euroopa Nõukogu ja riikide valitsustega, tagamaks et põhiliste inimõiguste kaitse oleks ka edaspidi tulemuslik; tuletab meelde, et hartaga tunnustatud õiguste ja vabaduste teostamist tohib piirata ainult seadusega ning arvestades nimetatud õiguste ja vabaduste olemust;

11. nõuab tungivalt, et liikmesriigid, eelkõige need, kus on paljud Euroopa Inimõiguste Kohtu otsused täitmata, kiirendaksid nende täitma hakkamist ja looksid läbipaistvad riigisisesed seiremehhanismid, et tagada nende täitmine; kutsub komisjoni ja nõukogu üles tugevdama koostööd Euroopa Nõukoguga, et edendada nende kohtuotsuste tulemuslikku täitmist;

12. väljendab suurt muret ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtuste

jätkuvate süsteemsete rikkumiste pärast Ungaris, mille suhtes on alates 2018. aastast kohaldatud ELi lepingu artikli 7 lõike 1 kohast menetlust, kuid ilma käegakatsutavate edusammudeta; rõhutab, et selline demokraatlike standardite ja põhiõiguste jätkuv õõnestamine ohustab liidu kui väärtuste ühenduse usaldusväärsust; taunib kohtusüsteemi sõltumatuse, meedia mitmekesisuse ja akadeemilise vabaduse tahtlikku nõrgendamist, erakorraliste volituste väärkasutamist ning kodanikuühiskonna ja LGBTIQ+ inimeste sihikule võtmist; märgib, et komisjoni 2025. aasta aruanne õigusriigi olukorra kohta ja Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti 2025. aasta põhiõiguste aruanne kinnitavad kontrolli- ja tasakaalustussüsteemi jätkuvat nõrgenemist, samuti laialt levinud korruptsiooni ning Euroopa Liidu Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuste täitmata jätmist; nõuab tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid algataksid ELi lepingu artikli 7 lõike 2 kohase menetluse; kutsub nõukogu üles võtma vastu riigipõhised soovitused koos selgete tähtaegade ja mõõdetavate võrdlusalustega;

13. tuletab meelde, et kaalutlusõiguse kasutamist tuleks kontrollida kohtulike või muude sõltumatute läbivaatamiste abil; kutsub liikmesriike üles looma mehhanisme kaalutlusõiguse kuritarvitamise ennetamiseks, korrigeerimiseks ja selle eest karistamiseks ning esitama kaalukad põhjused oma otsustele, eriti kui need mõjutavad üksikisikute õigusi;

14. tuletab meelde, et ÜRO õiguskaitsestandardite kohaselt peavad õiguskaitseasutused kõigepealt püüdma kasutada vägivallatuid vahendeid[42]; kutsub sellega seoses liikmesriike üles järgima ÜRO õiguskaitsestandardeid; tuletab meelde, et õiguskaitseasutused vastutavad täielikult oma ülesannete täitmise eest; rõhutab, kui oluline on tagada, et õiguskaitseasutuste väidetavate ülemäärase jõu kasutamise ja diskrimineeriva kohtlemise juhtumite uurimine oleks läbipaistev, sõltumatu ja tulemuslik; kutsub komisjoni üles kehtestama kogu ELi hõlmavad suunised õiguskaitsetöötajate poolt kasutatavate relvade valimiseks, testimiseks ja katsetamiseks ning lähtuma seejuures ÜRO standarditest, soovitustest ja juhtpõhimõtetest; kutsub liikmesriike üles koguma andmeid kõigi jõu kasutamise viiside ning nende põhjuste ja tagajärgede kohta;

15. on väga mures teatavates liikmesriikides täheldatud korruptsiooni suurenemise ning kõrgete ametnike ja poliitikutega seotud korruptsioonijuhtumite esilekerkimise pärast; nõuab tungivalt, et liikmesriigid võitleksid korruptsiooni vastu ja järgiksid täielikult GRECO soovitusi, sealhulgas neid, mis esitati ühenduse viiendas hindamisvoorus tippjuhtide ja õiguskaitseasutuste kohta, ning muude asjaomaste rahvusvaheliste ja ELi organite, sealhulgas Euroopa Prokuratuuri soovitusi, samuti ÜRO ja Euroopa Nõukogu

---

42 https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/training5Add1en.pdf

korruptsioonivastastest konventsioonidest tulenevaid soovitusi;

16. väljendab heameelt korruptsioonivastase võitluse direktiivi üle ning nõuab, et tagataks selle tulemuslik, õigeaegne ja ambitsioonikas rakendamine, et tugevdada korruptsioonivastast võitlust;

17. kutsub liikmesriike üles tagama avaliku sektori kulutuste ja poliitilise rahastamise läbipaistvuse ning kaitsma rikkumisest teatajaid, kes paljastavad korruptsiooni avaliku sektori asutustes ja erasektoris;

18. kutsub komisjoni üles viima läbi rikkumisest teatajate direktiivi rakendamise põhjaliku hindamise ning võtma vajalikke meetmeid, et tagada selle täielik ja nõuetekohane ülevõtmine;

19. väljendab tõsist muret meediavabaduse ning ajakirjanike ja meediaosaliste turvalisuse halvenemise pärast mitmes liikmesriigis, eelkõige 2025. aasta maailma ajakirjandusvabaduse indeksis madalaimal kohal olevates liikmesriikides, ning toimetuste sõltumatusele ja ajakirjanduslikule usaldusväärsusele avalduva kasvava surve ja rünnakute ning poliitilise sekkumise pärast;

20. tuletab meelde, et meediavabadus ja mitmekesisus, sealhulgas nii traditsiooniline kui ka digitaalne kvaliteetne, jätkusuutlikult ja läbipaistvalt rahastatud ning sõltumatu uudismeedia, sõltumatud ja uurivad ajakirjanikud, faktikontrollijad ja teadlased ning tugev sõltumatu avalik-õiguslik meedia on demokraatliku ühiskonna nurgakivi, kaitseabinõu võimu kuritarvitamise vastu ja parim vastumürk desinformatsioonile;

21. mõistab hukka mõne liikmesriigi valitsuste kasutatavad survestrateegiad, nagu vaigistushagide ja laimukampaaniate kasutamine, valitsust toetavate oligarhide kasvav mõju, meediaomandi üha suurem koondumine, millel võib olla märkimisväärne mõju meedia mitmekesisusele ja toimetuste sõltumatusele kogu ELis, ning riigi kontroll avalik-õigusliku meedia, kodanikuühiskonna ja akadeemiliste asutuste üle, mis kõik aitab kaasa meediavabaduse ja akadeemilise vabaduse jätkuvale halvenemisele;

22. taunib kõrgete ametnike kasvavat tava mõnes liikmesriigis piirata suhtlust peamiste meediaväljaannetega; rõhutab, et sellised meetmed piiravad meediavabadust ja läbipaistvust ning võivad aidata kaasa desinformatsiooni levikule avalikus ruumis; rõhutab, et ametiisikutel on üldsusega suhtlemisel eriline vastutus; rõhutab, et desinformatsiooni levitamine või avalikud rünnakud ajakirjanike vastu ametiisikute poolt on kasvav probleem, mis soodustab propagandat, polariseerumist, vaenu õhutamist ja isegi vaenukuritegusid soodustavat keskkonda; nõuab tungivalt, et kõik avaliku elu tegelased oleksid oma vastutusest avalikus teabevahetuses teadlikud ja võtaksid seda arvesse, tagades, et nad jäävad oma väljaütlemisteks lugupidavaks, faktipõhiseks ja professionaalseks;

23. taunib süsteemseid puudujääke ajakirjanike vastu suunatud kuritegude uurimisel ja nende eest vastutusele võtmisel mitmes liikmesriigis; rõhutab tungivat vajadust tugevamate kaitsemeetmete ja tugevate õigusraamistike järele ajakirjanike kaitsmiseks; rõhutab, et suutmatus uurida ajakirjanike paljastatud kuritegusid ja esitada nende eest süüdistusi seab nad suuremasse ähvarduste ja vägivalla ohtu; nõuab tungivalt, et riiklikud ametiasutused lõpetaksid põhjalike ja läbipaistvate uurimiste ja süüdistuste esitamise kaudu karistamatuse; avaldab austust Ján Kuciakile, Daphne Caruana Galiziale ja Giorgos Karaivazile ning tunnustab nende olulist tööd uurivate ajakirjanikena; kutsub pädevaid asutusi üles tagama, et õigusemõistmine lõpuks ellu viiakse;

24. mõistab teravalt hukka igasuguse ajakirjanike vastu suunatud vägivalla, ähvardused, hirmutamise ja jälgimise ning ajakirjanike ahistamise ja kriminaliseerimise nende töö tõttu; nõuab laimamise dekriminaliseerimist; rõhutab asjaolu, et eriti on sihikule võetud naisajakirjanikud ja see on murettekitav; rõhutab, et selline ajakirjanike töö suhtes vaenulik keskkond võib viia enesetsensuurini või heidutada inimesi ajakirjanduskarjääri valimast;

25. kutsub komisjoni, liikmesriike ning kandidaatriike ja potentsiaalseid kandidaatriike üles tagama ajakirjanike ja meediatöötajate, sealhulgas kõrgeimate valitsustasandite korruptsiooni vastu võitlevate ajakirjanike ja meediatöötajate viivitamatu ja toimiva turvalisuse ja kaitse;

26. palub komisjonil ja liikmesriikidel edendada vaba, sõltumatut ja pluralistlikku meediat; rõhutab vajadust tagada avalik-õiguslikule meediale tugev õiguskaitse, tagades toimetuste sõltumatuse ja stabiilse rahastamise ning kaitstes neid poliitilise mõju ja sekkumise eest, et võimaldada meediakanalitel teenida avalikke huve tulemuslikult ja erapooletult; kutsub komisjoni üles tähelepanelikult seirama selliseid suundumusi kogu ELis ja tegelema jätkuvate probleemidega;

27. tuletab meelde mitmeid juhtumeid, kus ELi kodakondsusega ajakirjanikke on peetud kinni valesüüdistuste alusel, kui nad täitsid parajasti oma ametiülesandeid kolmandates riikides, sealhulgas kandidaatriikides; nõuab tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid suurendaksid kooskõlas komisjoni soovitusega (EL) 2022/758 jõupingutusi, et aidata neid meelevaldselt kinni peetud ajakirjanikke vabastada ja neil turvaliselt tagasi pöörduda; kutsub komisjoni üles pöörama erilist tähelepanu ajakirjanike põhjendamatu kinnipidamise juhtumitele kandidaatriikides, sealhulgas Türgis, ning Rootsi ajakirjaniku Joakim Medini vastu algatatud kohtumenetlustele;

28. nõuab tungivalt, et komisjon tagaks Euroopa meediavabaduse määruse täieliku ja nõuetekohase rakendamise; nõuab lisaks tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid tagaksid vaigistushagide vastase direktiivi kiire ja nõuetekohase rakendamise ning võtaksid

toimivaid meetmeid, et lõpetada kõik vaigistushagide juhtumid kogu ELis;

29. kutsub liikmesriike üles järgima Euroopa Nõukogu ajakirjanike turvalisuse platvormi soovitust, et tugevdada eksiilis viibivate ajakirjanike kaitset, sealhulgas kaitsemeetmeid Interpoli tagaotsimisteadete väärkasutamise vastu;

30. tuletab meelde, et 16 ELi liikmesriiki on hiljuti võtnud kohustuse tugevdada toetust teabe terviklusele ja sõltumatu meedia usaldusväärsusele; tõdeb, et mitu liikmesriiki on võtnud vastu spetsiaalsed tegevuskavad ja astunud samme ajakirjanike turvalisust edendavate spetsiaalsete tugistruktuuride loomiseks;

Põhiõiguste, demokraatia ja tehnoloogia kokkupuutepunkt

31. rõhutab valimistega manipuleerimise kasvavat suundumust ELis, mida panevad toime nii riigisisesed kui ka välisosalejad; kutsub komisjoni üles korrapäraselt tegema spetsiaalset analüüsi liikmesriikide käsutuses olevate ja rakendatavate vahendite kohta, mida kasutatakse valimisprotsessidega seotud desinformatsiooni ja välissekkumise vastu võitlemiseks, tõdedes, et sellised ohud kahjustavad põhiõigusi, sealhulgas õigust saada ja levitada teavet, demokraatlikku osalemist ning vabu ja õiglasi valimisi;

32. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tagama, et kõik meetmed, mida võetakse ELi kaitsmiseks välisriigist lähtuva infoga manipuleerimise ja sekkumise eest, hõlmaksid tugevaid ja kindlaid kaitsemeetmeid seoses põhiõigustega, sealhulgas väljendusvabadusega; võtab teadmiseks komisjoni hiljuti välja pakutud Euroopa demokraatia kaitsekilbi algatuse ja väljendab oma kavatsust osaleda konstruktiivselt selle edasises arendamises;

33. kutsub komisjoni üles hindama, kas mitmele akadeemikule, teadlasele ja analüütikule kehtestatud ELi piiravad meetmed vastavad ELi õiguses sätestatud proportsionaalsuse ja vajalikkuse nõuetele ning harta artiklile 11 ning kas need on kavandatud nii, et nende mõju majanduslikele, sotsiaalsetele ja kultuurilistele õigustele oleks võimalikult väike; tuletab meelde, et tuleb tagada õigus olla ära kuulatud[43];

34. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tugevdama digiteenuste

43 https://www.ohchr.org/en/press-releases/2026/01/european-union-restrictive-measures-against-academics-negatively-impact

määruse, tehisintellektimääruse[44] ning poliitreklaami läbipaistvust ja suunamist käsitleva määruse[45] rakendamist ja täitmise tagamist, sealhulgas tagama piisavad inim- ja tehnilised ressursid, et kaitsta tulevaste valimiste usaldusväärsust ELis;

35. tõdeb digitehnoloogia olulist rolli teabele juurdepääsu ja demokraatliku osalemise edendamisel; rõhutab, et sotsiaalmeedia platvormide mikrosihtimisepõhine ärimudel võib soodustada sõltuvuskäitumist ja toob kaasa lõhestava sisu võimendamise, millel on tõsised tagajärjed põhiõigustele, nagu lapse õigused, õigus isikuandmete kaitsele, võrdsusele ja mittediskrimineerimisele; rõhutab, et sotsiaalmeediaplatvorme kasutatakse sageli välissekkumise ja hübriidrünnakute korraldamise vahendina, kuna neil on võimendav mõju sotsiaalsele ühtekuuluvusele ja demokraatlikele protsessidele; rõhutab vajadust tegeleda nende probleemidega ELi laiema vastupanuvõime ökosüsteemi raames;

36. kutsub komisjoni üles tugevdama väga suurte digiplatvormide ja väga suurte internetipõhiste otsingumootorite riskihindamis- ja riskimaandamiskohustusi ning tagama toimivad järelmeetmed; nõuab tungivalt, et komisjon ei laseks end digiteenuste määruse õõnestamise katsetest heidutada ja jätkaks käimasolevat uurimist seoses suurte veebiplatvormidega;

37. juhib tähelepanu generatiivse tehisintellekti juturobotitest tingitud probleemidele, sealhulgas nende süsteemide potentsiaalile tekitada nendega suhtlemise kaudu kognitiivset kahju; on seisukohal, et uute tehnoloogiate, sealhulgas tehisintellektisüsteemide puhul tuleb juhinduda läbipaistvuse, seletatavuse, õigluse ja vastutuse põhimõtetest ning asjakohastest kaitsemeetmetest algoritmilistes süsteemides, nagu sõltumatute mõju hindamiste läbiviimine, et need süsteemid ei süvendaks diskrimineerimist ja olemasolevat ebavõrdsust; jagab ÜRO peasekretäri arvamust, et üksnes algoritmid ei tohiks kindlaks määrata teavet, millele inimestel on juurdepääs, ning et tehnoloogiaettevõtted peaksid tagama, et nende algoritmid ja sisusoovitussüsteemid kavandatakse ja neid kasutatakse viisil, mis ei kahjusta põhiõigusi ja demokraatlikke väärtusi;

38. tuletab meelde, et digiteenuste määruse artikli 27 kohaselt peavad

---

44 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta määrus (EL) 2024/1689, millega nähakse ette tehisintellekti käsitlevad ühtlustatud õigusnormid ning muudetakse määruseid (EÜ) nr 300/2008, (EL) nr 167/2013, (EL) nr 168/2013, (EL) 2018/858, (EL) 2018/1139 ja (EL) 2019/2144 ning direktiive 2014/90/EL, (EL) 2016/797 ja (EL) 2020/1828 (tehisintellekti käsitlev määrus) (ELT L, 2024/1689, 12.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj).

45 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. märtsi 2024. aasta määrus (EL) 2024/900 poliitreklaami läbipaistvuse ja suunamise kohta (ELT L, 2024/900, 20.3.2024), ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/900/oj).

digiplatvormide pakkujad esitama oma tingimustes peamised parameetrid, mida nende soovitussüsteemides kasutatakse, kasutajatele kättesaadavad võimalused neid parameetreid muuta või mõjutada ning selgituse selle kohta, miks teatavat sisu kasutajale soovitatakse; nõuab tungivalt, et digivahendajad lõpetaksid tavad, millega kasumi teenimise nimel kasutatakse tahtlikult ära polariseerumist;

39. rõhutab veebiplatvormide võimalikku negatiivset mõju põhiõigustele ja laste vaimsele tervisele; rõhutab vajadust kaitsta lapsi internetis ja kutsub komisjoni üles tähelepanelikult seirama, kas olemasolevate õigusraamistike raames saab neid probleeme tulemuslikult lahendada, pöörates sellisel hindamisel erilist tähelepanu laste õiguste ja põhiõiguste arvessevõtmisele; rõhutab, et tulevase digitaalse õigluse aktiga tuleb lapsi internetis tulemuslikult kaitsta ja tagada nende õiguste kaitse; kutsub lisaks komisjoni üles tagama laste privaatsuse, ohutuse ja turvalisuse kõrge taseme ning kaitsma neid paremini kahjuliku ja ebaseadusliku sisu ning profiilianalüüsil põhinevate reklaamide eest;

40. väljendab heameelt teadaande üle esimese kogu ELi hõlmava uuringu kohta, mis käsitleb sotsiaalmeedia mõju heaolule, ning kutsub komisjoni üles protsessi kiirendama;

41. nõuab suuremaid investeeringuid meedia- ja digikirjaoskusse, mis on kõige toimivam kaitsemeede manipuleerimise vastu; nõuab tungivalt, et liikmesriigid lisaksid koolide ja ülikoolide õppekavadesse meedia- ja digikirjaoskuse, kodanikuhariduse, Euroopa ajaloo, põhiõiguste austamise, kriitilise mõtlemise ja üldsuse osalemise edendamise, tõdedes, et need on olulised elemendid sisuliseks osalemiseks demokraatlikus elus ja põhiõiguste, sealhulgas väljendusvabaduse ja teabe saamise õiguse toimivaks kasutamiseks; rõhutab vajadust teha paralleelselt tööd selle nimel, et suurendada teadlikkust sellest, kuidas võidelda desinformatsiooni vastu ja edendada digikirjaoskust; nõuab kooskõlastatud ELi meedia- ja digikirjaoskuse strateegiat, kasutades projekte, mis annavad käegakatsutavaid tulemusi ja on märkimisväärse ulatusega, hõlmates kogu liitu;

42. taunib valitsuste üha sagenevat tava jälgida luureteenistuste kaudu sõltumatuid meediaväljaandeid ja ajakirjanikke; mõistab teravalt hukka teatavate valitsuste katsed kujutada sõltumatut meediat ja ajakirjanikke radikaliseerumise liikumapaneva jõuna või piirata nende tööd, nimetades neid ohuks ühiskonnale või riigi julgeolekule;

43. kordab, et jälgimine peab toimuma kooskõlas seadusega, teenima õiguspärast eesmärki ning olema vajalik ja proportsionaalne, arvestades ohtu, mida jälgimine kujutab põhiõigustele ja demokraatiale; peab kahetsusväärseks, et mõnede liikmesriikide õigusraamistikel puuduvad piisavalt täpsed, mõjusad ja terviklikud kaitsemeetmed seoses jälgimismeetmete võtmiseks korralduse andmise ja nende täideviimise ning võimalike

õiguskaitsemehhanismidega selliste meetmete vastu; rõhutab, et kõigi jälgimismeetmete suhtes tuleb kohaldada asjakohast kohtulikku kontrolli ja toimivat järelevalvet; väljendab muret „riikliku julgeoleku“ põhjendamatu kasutamise juhtumite pärast, et õigustada nuhkvara rakendamist ja kasutamist ning tagada salastatus ja aruandekohustuse puudumine; väljendab heameelt Euroopa Liidu Kohtu praktikaga kooskõlas oleva komisjoni avalduse üle, et pelgalt viidet riiklikule julgeolekule ei saa tõlgendada piiramatu kõrvalekaldena ELi õiguse rakendamisest ja see peaks nõudma selget põhjendust; kutsub komisjoni üles võtma selle avaldusega seoses järelmeetmeid juhtudel, kui on märke kuritarvitamisest; on seisukohal, et õigusriiki järgivas demokraatlikus ja läbipaistvas ühiskonnas peaks jälgimine riikliku julgeoleku nimel olema pigem erand kui reegel;

44. kordab oma üleskutset liikmesriikidele[46] järgida Pegasuse ja samaväärse salajälgimiseks mõeldud nuhkvara kasutamist käsitleva uurimiskomisjoni ja Euroopa Nõukogu Veneetsia komisjoni vastu võetud soovitusi, milles antakse olulisi suuniseid põhiõiguste, õigusriigi ja demokraatliku järelevalve järgimise tagamiseks; rõhutab vajadust täieliku vastutuse ja läbipaistvuse järele kõigi sekkuva jälgimise juhtumite puhul; nõuab tungivalt, et komisjon reageeriks nuhkvaratehnoloogiast tulenevatele kasvavatele ohtudele; nõuab toimivat kohtulikku järelevalvet tagamaks, et jälgimist ei kasutataks kunagi ajakirjanike, aktivistide või poliitiliste oponentide vastu;

45. kutsub üles viima lõpule ELi ühinemise Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga; tuletab meelde, et Euroopa Liidu Kohus tegi oma arvamuses 2/13 kindlaks mitu ühinemisega seotud õiguslikku takistust, ning rõhutab, kui oluline on nende takistustega tegeleda, et võimaldada ELil õigeaegselt ja edukalt konventsiooniga ühineda; rõhutab, et see samm on oluline, et viia ELi õigusraamistik kooskõlla inimõiguste kaitse rangeimate standarditega;

Põhiõigused piiridel ja rändepoliitika

46. tuletab meelde, et ELi rände- ja varjupaigaleppe uue õigusraamistikuga kehtestatakse varjupaigamenetluste, piirihalduse ja solidaarsuse jaoks läbi vaadatud õigusnormid; rõhutab, et selle raamistiku tulemuslikul rakendamisel tuleb täielikult järgida põhiõigusi; rõhutab, et põhiõiguste järgimise üle tuleb jätkuvalt tähelepanelikult seiret teha;

47. kutsub ELi ja liikmesriike, eelkõige nende pädevaid asutusi üles täitma oma rändepoliitikas rahvusvahelisi inimõigustealaseid kohustusi ja lubadusi, edendama kiireid uurimisi, seirama tähelepanelikult selle poliitika mõju põhiõigustele nii olemasolevates

---

46 Eelkõige Kreekale, Küprosele, Itaaliale, Ungarile, Poolale ja Hispaaniale.

õigusraamistikes kui ka tulevaste õigusaktide väljatöötamisel ning hoiduma sellise rändepoliitika vastuvõtmisest, mis süvendab ebavõrdsust ja tõrjutust; ergutab ELi ja liikmesriike võtma arvesse vähekaitstud rühmade olukorda ja erivajadusi; nõuab, et loodaks mehhanism nende kohustuste täitmise seireks;

48. kutsub liikmesriike üles rände- ja varjupaigalepet täielikult ja õigeaegselt rakendama; rõhutab vajadust tagada õigusaktide õigeaegne rakendamine; märgib murega, et mõned liikmesriigid ei ole valmis rände- ja varjupaigaleppe rakendamistähtajast kinni pidama, sealhulgas põhiõigusi käsitlevate sätete osas, ning ergutab jätkama toetust ja koostööd, et tagada leppe täielik rakendamine; rõhutab, et rahvusvaheline õigus kinnitab, et varjupaiga taotlemine on õiguspärane tegu ja seetõttu ei saa varjupaiga taotlejat meelevaldselt kinni pidada üksnes varjupaigataotlejaks olemise tõttu; tuletab meelde, et varjupaigataotlejate kinnipidamine peab olema viimane abinõu, kui leebemaid alternatiivseid sunnimeetmeid ei ole võimalik tulemuslikult kohaldada; rõhutab, et varjupaigataotlejate kinnipidamine peab olema erandlik, vajalik ja proportsionaalne ning seda võib määrata üksnes individuaalse hindamise alusel ELi õiguses sätestatud konkreetsetel põhjustel;

49. mõistab teravalt hukka põhiõiguste rikkumised piiridel, väärkohtlemist ja vägivalla kasutamist riiklike ametiasutuste, näiteks õiguskaitse- ja piirivalveametnike poolt; märgib, et sellistest tavadest sageli ei teatata ja neid ei uurita; märgib lisaks, et mitu liikmesriiki seisab oma välispiiridel jätkuvalt silmitsi märkimisväärse operatiivsurvega; rõhutab, et need probleemid nõuavad Euroopa koordineeritud reageerimist, sealhulgas ühtlustatud ja tulemuslikke menetlusi, mis on täielikult kooskõlas kohaldatava ELi ja rahvusvahelise raamistikuga;

50. kordab rahvusvahelisest mereõigusest tulenevat kohustust aidata hättasattunud inimesi ning kutsub komisjoni ja liikmesriike tungivalt üles looma alalised ja koordineeritud otsingu- ja päästeoperatsioonid koos kiire maabumisega; kutsub lisaks liikmesriike üles võtma kõik võimalikud meetmed, et päästa merel ohus olevate inimeste elud; nõuab lisaks selle tagamist, et otsingu- ja päästeoperatsioonid saaksid toimuda kooskõlas ELi ja rahvusvahelise õigusega ning et neid operatsioone koordineeritaks võimaluse korral asjaomaste osalejate, sealhulgas liikmesriikide ametiasutuste, asjaomaste ELi ametite ja asjaomaste valitsusväliste osalejate vahel;

51. tuletab meelde, et põhiõiguste võimaliku rikkumise korral saab käivitada Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti määruse[47] artikli 46; kutsub ametit üles kasutama ennetavalt täielikult ära kõiki tema

---

[47] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. novembri 2019. aasta määrus (EL) 2019/1896, mis käsitleb Euroopa piiri- ja rannikuvalvet ning millega tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1052/2013 ning (EL) 2016/1624 (ELT L 295, 14.11.2019, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2019/1896/oj).

käsutuses olevaid vahendeid, eelkõige võimalust aktiveerida põhiõiguste rikkumise korral artikkel 46;

52. nõuab tungivalt, et liikmesriigid võtaksid nõuetekohaselt arvesse Euroopa Nõukogu inimõiguste voliniku aruandes „Protecting the Defenders: Ending repression of human rights defenders assist refugees, asylum seekers and migrants in Europe“ (Kaitsjate kaitsmine. Pagulasi, varjupaigataotlejaid ja rändajaid abistavate inimõiguste kaitsjate represseerimise lõpetamine Euroopas)[48] esitatud soovitusi; rõhutab, kui oluline on säilitada avalik arutelu, mis lähtub inimväärikuse austamisest, rõhutades samal ajal faktipõhise ja vastutustundliku rände- ja varjupaigateemalise avaliku arutelu tähtsust; mõistab teravalt hukka ikka ja jälle esile kerkiva pagulas- ja sisserändevastase retoorika;

Sooline vägivald, naiste õigused ja LGBTIQ+ inimeste õigused

53. mõistab teravalt hukka naiste ja LGBTIQ+ inimeste õiguste kiire taandarengu mitmes liikmesriigis; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles kaitsma soolist võrdõiguslikkust ja põhiõigusi, sealhulgas võideldes desinformatsiooni ja organiseeritud kampaaniate vastu, mille eesmärk on neid õigusi piirata, ning võtma vajalikke meetmeid soolise tasakaalu edendamiseks;

54. nõuab tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid võtaksid vajalikke meetmeid, et võidelda soolise võrdõiguslikkuse ja õiguste vastaste liikumiste, sealhulgas LGBTIQ+ vastaste liikumiste vastu, ning viiksid läbi nende liikumiste mõju põhjaliku uuringu, seire ja analüüsi, et saada selgem ülevaade nende liikumiste tegevusest, koordineerimisest ja rahastamisstrateegiatest; rõhutab, et selline ülevaade on äärmiselt oluline, et kaitsta kaasavat ja sallivat Euroopat, mis põhineb ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtustel;

55. kutsub komisjoni üles tagama, et järgmises mitmeaastases finantsraamistikus ei eraldataks ELi rahastust soolise võrdõiguslikkuse ja õiguste vastastele rühmadele, kelle eesmärk on tühistada olulised edusammud naiste õiguste ja LGBTIQ+ inimeste õiguste vallas, ega ühelegi rühmale või projektile, mis ei järgi ELi väärtusi ja põhiõigusi, mis on sätestatud hartas; nõuab tungivalt, et komisjon seiraks tähelepanelikult, kuidas liikmesriikides rakendatakse eelarve jagatud täitmise alla kuuluvaid vahendeid, mille eesmärk on edendada soolist võrdõiguslikkust ja toetada kodanikuühiskonda, sealhulgas naiste valitsusväliseid organisatsioone, et oleks tagatud, et selliste vahendite saamiseks korraldatavate konkursside kutseid ei peataks ega lükataks tahtlikult edasi;

56. väljendab tõsist muret LGBTIQ+ kogukonna ja nende põhiõiguste vastu suunatud rünnakute sagenemise pärast mõnes liikmesriigis;

---

48 https://rm.coe.int/recommendation-protecting-the-defenders-ending-repression-of-human-rig/1680ae9b1c

rõhutab, et need rünnakud rikuvad õigust mittediskrimineerimisele, õigust võrdsusele seaduse ees ja õigust seaduse ees võrdsele kaitsele ilma diskrimineerimiseta; nõuab, et EL ja liikmesriigid võitleksid LGBTIQ+ inimeste vastu suunatud vägivalla ja diskrimineerimise kõigi vormide vastu ning tegeleksid kaitse erinevustega, mis tulenevad kaitsemeetmete ebajärjekindlast rakendamisest liikmesriikides; väljendab heameelt uue LGBTIQ+ inimeste võrdõiguslikkuse strateegia üle aastateks 2026–2030 ning kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tagama selle kiire rakendamise; kutsub liikmesriike üles uuendama olemasolevaid või võtma vastu uued riiklikud LGBTIQ+ tegevuskavad või strateegiad, et täiendada ELi algatusi toimivate riiklike meetmetega;

57. rõhutab, et soo õigusliku tunnustamise menetluste puudumine rikub põhiõigusi; mõistab põhiõiguste rikkumisena hukka ümberpööramistoimingud ehk tavad, mille eesmärk on muuta või alla või maha suruda isiku seksuaalset sättumust, sooidentiteeti ja/või soolist eneseväljendust ning nõuab tungivalt, et komisjon võitleks selliste tavade vastu konkreetsete meetmetega; nõuab sellega seoses tungivalt, et komisjon esitaks ümberpööramistoimingute keelustamist Euroopa Liidus puudutava Euroopa kodanikualgatuse järelmeetmena õigusakti ettepaneku ümberpööramistoimingute keelustamise kohta ELi kõigis liikmesriikides;

58. väljendab sügavat muret diskrimineerivate meetmete pärast, mis on mõnes liikmesriigis kehtestatud nn LGBTIQ+ propaganda ja soolise ideoloogia vastu võitlemise ettekäändel ja mis hoogustavad murettekitavalt LGBTIQ+ inimeste vastu suunatud vaenukuritegusid ja vaenukõnet; rõhutab selliste meetmete negatiivset mõju väljendus- ja kogunemisvabadusele; rõhutab, et need meetmed soodustavad diskrimineerimist ning on vastuolus ELi õigusega; rõhutab LGBTIQ+ inimeste enesemääramisõiguse ja sellega seotud asjakohase kohtupraktika tähtsust;

59. kutsub kõiki liikmesriike üles kaitsma LGBTIQ+ inimeste õigusi kooskõlas ELi õiguse, harta ning Euroopa Liidu Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikaga; nõuab lisaks tungivalt, et komisjon käsitleks LGBTIQ+ inimeste põhiõigustega seotud Euroopa Liidu Kohtu otsuste pidevat rakendamata jätmise probleemi, kasutades selleks kõiki tema käsutuses olevaid mehhanisme;

60. tuletab meelde, et mitmes liikmesriigis püsivad õiguslikud tõkked samasooliste kooselu, vanemluse ja abielu piiriülesele tunnustamisele; hoiatab, et sellised tavad mitte ainult ei takista LGBTIQ+ perekondade vaba liikumist ELis, vaid on ka vastuolus õigusriigiga, mille kohaselt on kõik seaduse ees võrdsed ja mis näitab, et LGBTIQ+ inimesed ei ole liikmesriikides ühetaoliselt kaitstud; kutsub liikmesriike, kes ei ole seda veel teinud, üles tunnustama õiguslikult samasooliste kooselu; kutsub komisjoni üles

direktiivi 2004/38/EÜ[49] uuesti sõnastama, et lisada sellesse era- ja perekonnaeluga seotud õiguste selge piiriülene tunnustamine; rõhutab, et kõik lapsed on seaduse ees võrdsed ja et liikmesriigid peavad tegutsema lapse parimates huvides;

61. tuletab meelde Euroopa Parlamendi volitusi seoses põlvnemist käsitleva määrusega, mis toetab põlvnemise tunnustamist kogu ELis, olenemata perekonna liigist; kutsub liikmesriike üles võtma kiiresti vastu põlvnemist käsitleva määruse, et tagada õiguskindlus vanematele ja lastele kogu ELis ning tagada, et ühe ELi liikmesriigi poolt tuvastatud põlvnemist tunnustatakse automaatselt kogu ELis; nõuab tungivalt, et komisjon tagaks isikute vaba liikumise õiguse, lapse õiguste, elamisõiguse ja perekonna taasühinemise õiguse täieliku austamise ELis, võimaldades kõigil kodanikel kasutada võrdseid õigusi ja neid täielikult kasutada;

62. väljendab heameelt ELi naiste õiguste tegevuskava ja sellele lisatud sooliselt võrdõigusliku ühiskonna põhimõtete deklaratsiooni üle; peab siiski kahetsusväärseks kindlate rahaliste kohustuste puudumist; on mures ebapiisava ambitsioonikuse pärast võrdõiguslikkuse liidu kaitsmisel ja edendamisel;

63. rõhutab, et sooline vägivald nii internetis kui ka väljaspool seda on raske ja laialt levinud kuritegu, samuti põhiõiguste jäme rikkumine ning vastuolus seaduse ees võrdse kohtlemise põhimõttega; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles võtma meetmeid soolise vägivalla kõigi vormide vastu nii internetis kui ka väljaspool seda;

64. väljendab muret selle pärast, et soolise kübervägivalla vormid ja mustrid arenevad jätkuvalt; rõhutab, et intiimse materjali nõusolekuta jagamine ja vaenukõne on kübervägivalla ühed kõige levinumad vormid; rõhutab vajadust töötada välja meetmed, et tegeleda misogüünsete väärtuste tõusuga seoses soolise võrdõiguslikkuse ja naiste õigustega ning võidelda selliste väärtuste leviku vastu; rõhutab vajadust mõista paremini nn sundtsölibaadi (incel) nähtust ja ideoloogiat ning rõhutab ennetamise tähtsust aktiivsema poliitika abil, et võidelda nende nähtuste ja nende narratiivide vastu;

65. nõuab tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid tegeleksid üha suurema võimaliku kahju ja heidutava mõjuga, mida uued tehnoloogiad, sealhulgas tehisintellekt, võivad ohvritele avaldada, ning kehtestaksid ennetus- ja toetusmeetmed; nõuab lisaks tungivalt, et

---

49 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ (ELT L 158, 30.4.2004, lk 77, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2004/38/oj).

komisjon tegeleks naiste vastu suunatud laialt levinud kübervägivallaga, mis on muutunud üha suuremaks takistuseks naiste osalemisele avalikus elus ja võrdsele esindatusele; nõuab sellega seoses tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid rakendaksid täielikult ja nõuetekohaselt asjakohaseid õigusakte, eelkõige naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamist käsitlevat direktiivi[50] ning digiteenuste määrust;

66. mõistab teravalt hukka vaenukuritegude ja vaenukõne leviku, sealhulgas sotsiaalmeedias; rõhutab, et need kujutavad tõsist ohtu demokraatiale, õigusriigile ja põhiõigustele; toob esile ja mõistab teravalt hukka ohu demokraatlikule arutelule ja põhiõigustele, kui väljendus- ja teabevabaduse õigust kasutatakse paremäärmuslike liikumiste ja poliitikute poolt ära selleks, et seadustada vaenu õhutamist, desinformatsiooni ning ajakirjanike ja vähemuste hirmutamist; rõhutab, et väljendusvabadust tuleb kasutada õigusnormide piires ja kooskõlas harta artikliga 11 ning seda ei saa kasutada ettekäändena demokraatia ja põhiõiguste õõnestamiseks;

67. nõuab tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid võtaksid vajalikke meetmeid, et võidelda vaenukõne ja vaenukuritegude vastu nii internetis kui ka väljaspool seda, eelkõige juhtudel, kui selline käitumine võib eskaleeruda vägivallaks, sealhulgas sooliseks vägivallaks; rõhutab lisaks, kui oluline on kehtestada ELi õigusaktid, et võidelda vaenukuritegude ja vaenukõne vastu, mis lähtuvad muu hulgas sellistest alustest nagu sooline identiteet ja seksuaalne sättumus; ergutab komisjoni võtma LGBTIQ+ inimeste võrdõiguslikkuse strateegia 2026–2030 suhtes järelmeetmeid; väljendab heameelt komisjoni algatuse üle lisada ELi toimimise lepingu artikli 83 lõikes 1 esitatud ELi kuritegude loetellu vaenukõne ja vaenukuriteod, rõhutades vajadust tagada ELi kriminaalõiguse jõuline vastus vaenukõnele ja vaenukuritegudele;

68. nõuab tungivalt, et nõukogu laiendaks praegust ELi toimimise lepingu artikli 83 lõike 1 kohast ELi kuritegude loetelu nii, et see hõlmaks vaenukõnet ja vaenukuritegusid; kutsub nõukogu üles aktiveerima sellega seoses üleminekuklausli; kutsub komisjoni üles olema valmis algatama menetluse teise etapi ja esitama direktiivi ettepaneku, mille eesmärk on võidelda vaenukõne ja vaenukuritegude vastu nii internetis kui ka väljaspool seda ning võtma arvesse Euroopa Parlamendi seisukohta seoses vaenukõne ja vaenukuritegudega[51];

69. rõhutab, et seksuaal- ja reproduktiivtervisele ning seonduvatele õigustele, sealhulgas ohutule ja seaduslikule abordile juurdepääsu

---

50 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1385, mis käsitleb naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamist (ELT L, 2024/1385, 24.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1385/oj).

51 https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0044_ET.html

puudumine või keelamine on soolise vägivalla ning inim- ja põhiõiguste rikkumise vorm; nõuab tungivalt, et komisjon töötaks aktiivselt seksuaal- ja reproduktiivtervisele ning seonduvatele õigustele laialdase juurdepääsu tagamise nimel; kordab oma nõudmist lisada hartasse õigus ohutule ja seaduslikule abordile;

70. nõuab tungivalt, et komisjon tagaks nõuetekohased järelmeetmed Euroopa kodanikualgatusele „My Voice My Choice: ohutu ja kättesaadava abordi poolt“ ja esildaks ettepaneku finantsmehhanismi kohta nende liikmesriikide toetamiseks, kes soovivad osutada ohutuid seksuaal- ja reproduktiivtervishoiu teenuseid, sealhulgas ohutu ja seaduslik abort, neile ELi elanikele, kellel puudub endiselt juurdepääs sellistele teenustele;

71. rõhutab, et endiselt puudub ELi määratlus nõusoleku puudumisel põhineva vägistamise kohta; kutsub liikmesriike üles tagama, et õigusaktides ega praktikas ei eeldata nõusoleku andmist, kui puudub füüsiline vastupanu seksuaalsele ahistamisele, olenemata sellest, kas toimepanija ähvardas kasutada või kasutas füüsilist vägivalda või kuna ohver on kuriteo toimepanijaga intiimsuhtes või temaga abielus; nõuab tungivalt, et liikmesriigid, kes ei ole seda veel teinud, lisaksid oma riigisisestesse õigusaktidesse vägistamise määratluse, mis põhineb vabatahtliku nõusoleku puudumisel, kooskõlas Istanbuli konventsiooni ja arenevate rahvusvaheliste standarditega; palub komisjonil esitada ettepaneku sellise määratluse kohta ELi tasandil; kordab, et seksuaalvägivald, sealhulgas vägistamine, on inimõiguste ja inimväärikuse raske rikkumine;

72. tuletab meelde süüdimõistetud seksuaalkurjategija Jeffrey Epsteiniga seoses avaldatud dokumente, mis näitavad, et toime on pandud lugematu arv kuritegusid ja sellest tulenevalt on olemas suur hulk varjatud toimepanijaid; märgib, et on hästi dokumenteeritud, et Epsteinil oli võrgustik, mis ulatus sügavale võimukoridoridesse kogu Euroopas ja kust võis leida kuningakodade liikmeid, tippdiplomaate ja poliitikuid; mõistab hukka asjaolu, et ei ole veel kindlaks tehtud, kui paljud ja millised selle võrgustiku liikmed olid teadlikud inimkaubandusest, laste seksuaalsest ärakasutamisest, pettusest ja finantskuritegudest või olid nendega seotud; rõhutab, et lisaks tõsisele murele selle pärast, et need isikud on endiselt vabaduses, õõnestab täieliku vastutuse puudumine ka õigusriiki ja üldsuse usaldust demokraatlike institutsioonide vastu; rõhutab, et piiriüleste elementidega seotud juhtumeid ELis tuleks käsitleda ELi tasandil; seab kahtluse alla ELi suutlikkuse uurida ja ennetada ühiskonna eliidi toime pandud keerulisi piiriüleseid kuritegusid ning nende vastu võidelda; nõuab tungivalt, et komisjon teeks ELi kuritegevuse ennetamise eksperdikeskusele (Europol) koos Euroopa Pettustevastase Ameti ja riiklike ametiasutustega kiiresti ülesandeks uurida ja analüüsida selle kuritegeliku tegevuse olemust ning teha kindlaks isikud, keda saab vastutusele võtta;

73. nõuab tungivalt, et liikmesriigid tunnustaksid riigisisestes

õigusaktides naisetappu ametlikult kui eraldiseisvat ja soopõhist kuritegu, võtaksid vastu ja jõustaksid terviklikud strateegiad naisetapu ennetamiseks ja selle vastu võitlemiseks, tagaksid kõigi juhtumite tulemusliku uurimise ja nende eest vastutusele võtmise ning pakuksid ohvrite sugulastele spetsiaalseid varjupaiku, nõustamist ja hüvitusmehhanisme;

74. mõistab kõige karmimalt hukka vägistamise ja muude seksuaalvägivalla vormide kasutamine sõjarelvana ning tuletab meelde, et selline käitumine võib rahvusvahelise õiguse kohaselt kujutada endast sõjakuritegusid või inimsusvastaseid kuritegusid; nõuab tungivalt suuremaid rahvusvahelisi jõupingutusi selliste kuritegude dokumenteerimisel ja rõhutab, kui oluline on tagada seksuaalvägivalla ohvritele, sealhulgas sõja kontekstis vägistamise ohvritele juurdepääs ohutule ja seaduslikule abordile;

75. kutsub kõiki ELi liikmesriike üles ratifitseerima Istanbuli konventsiooni; väljendab sügavat muret liikmesriikide pärast, kes ei ole seda konventsiooni veel ratifitseerinud või on Istanbuli konventsioonist taganenud; rõhutab, et sellised arengud on tulemus ELi demokraatiavastaste jõudude pikale desinformatsioonikampaaniale konventsiooni kohaldamisala ja eesmärkide kohta;

Vangid ja kinnipidamistingimused

76. tuletab meelde, et harta artiklis 4 ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis 3 sätestatud piinamise ning ebainimliku või alandava kohtlemise keeld on absoluutne ja eranditeta ning seda kohaldatakse täielikult kõigi isikute suhtes, sealhulgas nende suhtes, kellelt on võetud vabadus; nõuab tungivalt, et liikmesriigid tagaksid, et piinamise tõkestamise Euroopa komitee ja riiklikud ennetusmehhanismid saaksid piiramatult külastada kõiki kinnipidamiskohti ning et nende soovitusi rakendataks täielikult;

77. märgib murega, et mõnes liikmesriigis kasutatakse eelvangistust liiga palju või ilma piisava põhjenduseta; nõuab tungivalt, et liikmesriigid tagaksid, et vabaduse võtmist enne kohtuprotsessi kohaldatakse üksnes viimase abinõuna, järgides täielikult Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni standardeid ja süütuse presumptsiooni, ning tugevdaksid kohtulikku järelevalvet ja kinnipidamisotsuste korrapärast läbivaatamist;

78. mõistab teravalt hukka süstemaatilise ülerahvastatuse, arstiabi puudumise ja ebaseadusliku pikendamise eelvangistuse korral; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tagama kinnipeetavate kohtlemise standardsete miinimumnõuete, ÜRO piinamisvastase konventsiooni ja selle fakultatiivprotokolli ning Euroopa vanglaeeskirjade täieliku järgimise, parandades kinnipidamistingimusi kõigis vanglates ning võttes ennetavaid ja rehabiliteerivaid meetmeid, sealhulgas alaealiste

kinnipidamisasutustes, võideldes ülerahvastatuse vastu, tagades juurdepääsu tervishoiule ja psühholoogilisele toele ning tugevdades enesetappude ennetamise meetmeid; rõhutab, et inimväärikuse kaitse on ühiskonna demokraatliku tugevuse näitaja;

79. kutsub komisjoni üles tegelema tõsiste rikkumistega vanglates kooskõlas liidu kohustusega järgida ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtusi;

Kodanikuühiskond löögi all

80. tuletab meelde, et ELi lepingu artikli 11 lõike 2 kohaselt peavad liidu institutsioonid pidama kodanikuühiskonna organisatsioonide ja esindusühendustega avatud, läbipaistvat ja struktureeritud dialoogi; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tagama tulemuslikud konsultatsiooniprotsessid kooskõlas hea valitsemistava standarditega, edendama kodanike ja kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamist ja sisulist osalemist poliitikakujundamises, sealhulgas põhiõiguste kaitse ja edendamisega seotud küsimustes, ning toetama nende suutlikkust osaleda ELi poliitikas, tagades samal ajal läbipaistvuse ja kohaldatavate reeglite täieliku järgimise;

81. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tagama kodanikuühiskonna organisatsioonidele kestliku, paindliku ja kättesaadava rahastamise ning õiguskaitse kättesaadavuse;

82. väljendab heameelt komisjoni ettepaneku üle võimaldada järgmise mitmeaastase finantsraamistiku raames külmutatud rahaliste vahendite ümberjaotamist kodanikuühiskonna organisatsioonidele ning rõhutab vajadust tagada, et osa selliste vahenditega toetatakse organisatsioone, kes töötavad põhiõiguste ja muude ELi väärtuste edendamise nimel liikmesriikides, kus rahalised vahendid on endiselt külmutatud; tuletab meelde, kui tähtis on olnud kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programm aluslepingutes, hartas ja kohaldatavates rahvusvahelistes inimõiguste konventsioonides sätestatud õiguste ja väärtuste kaitsmisel ja edendamisel, eelkõige toetades kodanikuühiskonna organisatsioone ning soodustades kodanikuaktiivsust ja demokraatlikku osalemist, et toetada ja edasi arendada avatud, õigustel põhinevaid, demokraatlikke, võrdõiguslikke ja kaasavaid ühiskondi; on seisukohal, et uus programm AgoraEU peab kajastama vähemalt samaväärset ambitsiooni kui kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programm;

83. väljendab heameelt komisjoni ELi kodanikuühiskonna strateegia üle; väljendab lisaks heameelt asjaolu üle, et strateegias keskendutakse kodanikuühiskonna organisatsioonidele ja inimõiguste kaitsjatele ning see hõlmab selliseid meetmeid nagu kodanikuühiskonnaga tulemusliku ja sisulise koostöö tugevdamine, avatud, turvalise ja soodsa kodanikuühiskonna tegutsemisruumi tagamine, pakkudes

tuge ja kaitset, sealhulgas vähendades kodanikuühiskonna organisatsioonide halduskoormust kohapeal, ning kodanikuühiskonna organisatsioonide toetamine piisava, kestliku ja läbipaistva rahastamisega; nõuab tungivalt, et komisjon tagaks strateegia täieliku rakendamise ja seiraks oma õigusriigi olukorda käsitlevates aruannetes süstemaatiliselt kodanikuühiskonna tegutsemisruumi olukorda;

84. väljendab sügavat muret selle üle, et kodanikuühiskonna tegutsemisruum aheneb jätkuvalt ning mitmes ELi liikmesriigis kiusatakse kodanikuühiskonna organisatsioone ja inimõiguste kaitsjaid üha rohkem taga, eelkõige neid, kes tegutsevad rassismivastase võitluse, kliimaõigluse, LGBTIQ+ inimeste õiguste, naiste õiguste ja rände valdkonnas; märgib, et neid rühmi ähvardavad mitmesugused ohud, sealhulgas õiguslikud ja rahalised piirangud, rahastamise peatamine, laimukampaaniad, hirmutamine ja kriminaliseerimine; peab kahetsusväärseks, et kogunemis-, väljendus- ja ühinemisvabaduse piirangud mõjutavad sageli ebaproportsionaalselt palju konkreetseid rühmi või tegevusvaldkondi;

85. rõhutab, et rahumeelse kogunemise, ühinemis- ja väljendusvabaduse õiguse ning kunsti ja teaduse vabaduse näol on tegemist rahvusvahelise ja ELi õigusega kaitstud põhiõigustega ning need on demokraatia seisukohalt hädavajalikud; rõhutab, et harta artikliga 12 ja Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikliga 11 tagatud ühinemisvabadus on demokraatliku ühiskonna nurgakivi;

86. mõistab hukka humanitaartöötajate ja -aktivistide kriminaliseerimise; ergutab liikmesriike tagama, et vähekaitstud isikutele antavat humanitaarabi ei kriminaliseeritaks; tuletab meelde, et ELi õigusaktid peavad olema kooskõlas ELi ja rahvusvaheliste inimõiguste standarditega, ning kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tegelema olukordadega, kus neid ei järgita;

87. märgib murega, et mitu liikmesriiki ning kandidaatriiki ja potentsiaalset kandidaatriiki on kehtestanud humanitaartöötajate ja -aktivistide suhtes ebaproportsionaalsed meetmed; mõistab teravalt hukka nn välisagentide seaduste kasutamise, kuna nende abil lämmatatakse teisitimõtlemist, rünnatakse kodanikuühiskonna organisatsioone ja piiratakse nende tegevust ning avaldatakse heidutavat mõju kodanikuühiskonnale ja inimõiguste kaitsjatele; mõistab hukka mõnes liikmesriigis rahumeelsete meeleavalduste vastu võetud ebaproportsionaalsed meetmed, sealhulgas ennetavad keelud, ülemäärase jõu kasutamise ja meeleavaldajate kinnipidamise, millel on heidutav mõju; kutsub liikmesriike üles hoiduma ebaproportsionaalsete õiguslike meetmete võtmisest nende vastu, kes võtavad osa rahumeelsetest meeleavaldustest;

88. nõuab tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid tagaksid, et inimesed

saavad kasutada oma rahumeelse kogunemise põhiõigust, ning hoiduksid selliste meetmete esildamisest või rakendamisest, millel võib olla piirav mõju kodanikuühiskonna tegutsemisruumile, märkides murega, et mõnes liikmesriigis on täheldatud selliseid püüdlusi, samuti tuleks üldist huvi pakkuva teema korral soodustada konstruktiivset arutelu; mõistab hukka kõik tavad, millel on rahumeelsetele meeleavaldustele heidutav mõju, nagu ülemäärase jõu kasutamine, jälgimine ja kohtulik ahistamine;

89. kutsub komisjoni üles looma ELis kiirreageerimismehhanismi, et toetada ohustatud kodanikuühiskonna organisatsioone ja inimõiguste kaitsjaid, kes kaitsevad ja edendavad ELi väärtusi; kutsub komisjoni üles looma Euroopa kodanikuühiskonna tegutsemisruumi indeksit, et teha kodanikuühiskonna jaoks soodsa keskkonna üle seiret ja anda selle kohta igal aastal aru; nõuab lisaks kõigi ELi läbipaistvusregistris osalejate rahastamise läbipaistvust;

90. nõuab tungivalt, et liikmesriigid rakendaksid komisjoni soovitust (EL) 2022/758, milles käsitletakse avalikus elus osalevate ajakirjanike ja inimõiguste kaitsjate kaitsmist[52];

Süsteemne rassism ja diskrimineerimine

91. tuletab meelde, et ELi aluslepingutes ja hartas on sätestatud, et ELil on õigus ja kohustus diskrimineerimise vastu võidelda ja edendada kõigi võrdset kohtlemist; kutsub komisjoni üles tegelema ELi diskrimineerimisvastase raamistiku lünkadega ning nõuab tungivalt, et liikmesriigid rakendaksid täielikult ja nõuetekohaselt kehtivaid ELi diskrimineerimisvastaseid õigusakte;

92. väljendab heameelt komisjoni otsuse üle tühistada kavandatava horisontaalse diskrimineerimisvastase direktiivi tagasivõtmine; kordab oma üleskutset lõpetada viivitamata nõukogus direktiivi üle peetavate arutelude blokeerimine ja nõuab tungivalt, et liikmesriigid saavutaksid kokkuleppe;

93. tunnistab ELis esinevat süsteemset rassismi, mida toidavad stereotüübid avalikus diskursuses ja millega diskrimineeritakse vähemusi nende kõigis eluvaldkondades, ning mõistab selle hukka; on mures rassismi ja ksenofoobia individuaalsete, struktuursete ja institutsiooniliste vormide pärast ELis ning araablaste[53],

---

52 Komisjoni 27. aprilli 2022. aasta soovitus (EL) 2022/758, milles käsitletakse avalikus elus osalevate ajakirjanike ja inimõiguste kaitsjate kaitsmist ilmselgelt põhjendamatute või kuritarvituslike hagide eest (üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid) (ELT L 138, 17.5.2022, lk 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2022/758/oj).

53 https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2017-eu-midis-ii-main-results_en.pdf

mustanahaliste eurooplaste[54], Aasia päritolu inimeste[55], juutide[56], moslemite[57] ja romade[58] kasvava diskrimineerimise pärast; nõuab tungivalt, et liikmesriigid võitleksid diskrimineerimise vastu kõigil tasanditel;

94. rõhutab vajadust võidelda selle eest, et seadustega ei diskrimineerita mitte ühelgi alusel; väljendab muret, et mõnes liikmesriigis ei ole võrdõiguslikkust ja diskrimineerimisvastaseid õigusakte ja nende rakendamist käsitlevates küsimustes tehtud edusamme; peab kahetsusväärseks, et vaatamata kehtivatele ELi õigusaktidele, nagu direktiiv 2000/78/EÜ võrdse kohtlemise kohta[59], on õigusraamistikus, rakendamisel ja jõustamisel endiselt lünki, mistõttu ohvritel puudub piisav õiguskaitse; tuletab meelde, et liikmesriikide õigusraamistikes tuleb sätestada võrdse kohtlemise põhimõte nende õigussüsteemides ja tagada kõigile üksikisikutele töötav juurdepääs õiguskaitsele; kutsub komisjoni üles võtma meetmeid juhul, kui neid põhimõtteid ei järgita;

95. rõhutab, et juurdepääs ELi rahalistele vahenditele peaks sõltuma põhiõiguste, sealhulgas mittediskrimineerimise põhimõtte täielikust järgimisest, ning nõuab vahendite läbipaistvat eraldamist, et tagada pikaajaline toetus inimõigustele ja võrdõiguslikkusele keskenduvatele kodanikuühiskonna organisatsioonidele;

96. nõuab tungivalt, et liikmesriigid, eelkõige Ungari, vaataksid läbi LGBTIQ+ inimesi ja vikerkaareperesid diskrimineerivad seadused ja poliitika; kutsub Ungarit üles tagama, et riiklikke põhiseaduslikke ja õigusraamistikke ei saaks kuritarvitada ELi õiguse ülimuslikkuse õõnestamiseks ega vähemuste häbimärgistamiseks „rahvusliku identiteedi“ ettekäändel; mõistab teravalt hukka nn lastekaitseseaduse jätkuva kohaldamise Ungaris, mis kujutab endast otsest diskrimineerimist, mis on vastuolus harta[60] artiklitega 7, 11, 21 ja 24; kutsub komisjoni üles kiiresti hindama Ungari kohaliku

---

54 https://fra.europa.eu/en/publication/2026/antisemitism-overview
55 https://fra.europa.eu/en/publication/2024/being-muslim-eu
56 https://fra.europa.eu/en/publication/2025/roma-survey-2024
57 https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document?source=document&text=&docid=300973&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first∂=1&cid=900537
58 https://fra.europa.eu/en/publication/2025/roma-survey-2024
59 Nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiiv 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel (EÜT L 303, 2.12.2000, lk 16, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2000/78/oj).
60 https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document?source=document&text=&docid=300973&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=900537

identiteedi kaitse seaduse vastavust ELi õigusele, eelkõige rassilise võrdõiguslikkuse direktiivile ja hartale;

97. kutsub komisjoni üles võtma rikkumiste tuvastamise korral kõik vajalikud meetmed, sealhulgas algatama rikkumismenetlusi; kutsub liikmesriike üles tagama, et kohalik eluaseme- ja elukohapoliitika oleks täielikult kooskõlas võrdõiguslikkuse ja mittediskrimineerimise põhimõtetega ega põhjustaks etnilist või sotsiaalmajanduslikku segregatsiooni;

98. rõhutab, et ELi õiguse ülimuslikkus on liidu toimimise ja õigusriigi austamise nurgakivi kõigis liikmesriikides, mida kõik liikmesriigid ühinemisel kohustuvad järgima; nõuab tungivalt, et kõik liikmesriigid järgiksid Euroopa Liidu Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu kehtivat kohtupraktikat; kutsub komisjoni üles hoolikalt seirama, kuidas liikmesriigid rakendavad Euroopa Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuseid, pöörates erilist tähelepanu otsustele, mis käsitlevad mittediskrimineerimist, soolist võrdõiguslikkust ja vähemuste õigusi;

99. kutsub komisjoni üles esitama eelseisvatel aastatel kõrgete sihtidega uusi strateegiaid võrdõiguslikkuse ja rassismivastasuse edendamiseks, võttes seejuures arvesse ka Euroopa Parlamendi soovitusi, et käsitleda diskrimineerimist terviklikult kõikidel alustel ja igas eluvaldkonnas; rõhutab vajadust tagada terviklik ja koordineeritud lähenemisviis kõigis olemasolevates ja tulevastes strateegiates, raamistikes ja tegevuskavades, et maksimeerida koostoimet ja tagada nende rakendamise sidusus;

100. kutsub kõiki liikmesriike üles võtma vastu ja täielikult rakendama riiklikke rassismivastaseid tegevuskavasid või ambitsioonikaid strateegiaid, millel on selged eesmärgid, ajakavad ja eelarved; kutsub komisjoni üles tagama koostöös kodanikuühiskonnaga korrapärased seiremehhanismid;

101. rõhutab, et kolmandate riikide kodanikke tuleb ELis kohelda mittediskrimineerival viisil; juhib tähelepanu sellele, et kolmandate riikide kodanikel on õigus taotleda rahvusvahelist kaitset rahvusvahelise ja ELi õiguse alusel, sealhulgas kooskõlas tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõttega; palub liikmesriikidel kaitsta hartas sätestatud õigusriiki ja põhiõigusi ning rakendada kaasseadusandjate vastu võetud õigusakte; rõhutab, et Euroopa Liidu Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu otsused on siduvad;

102. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles keelustama rassilise profileerimise ja muud diskrimineerivad tavad, sealhulgas piiridel, eraldama märkimisväärseid vahendeid kaasamisel ja õigustel põhinevatele algatustele ning looma sõltumatuid seire-, aruandlus- ja kaebuste esitamise mehhanisme; kutsub komisjoni üles koostama siduvaid inimõiguste ja võrdõiguslikkuse mõjuhinnanguid, et vältida algoritmilist diskrimineerimist; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tegelema rassistatud kogukondade ebaproportsionaalselt suure

kokkupuutega saaste, keskkonnaseisundi halvenemise ja kliimariskidega;

103. kutsub liikmesriike üles looma riiklikud inimõiguste institutsioonid kooskõlas ÜRO Pariisi põhimõtetega, et tagada nende sõltumatus ja suutlikkus oma ülesandeid tulemuslikult täita, ning nägema ette kaitsemeetmed poliitilise sekkumise vastu;

104. kutsub liikmesriike üles täielikult rakendama direktiivi (EL) 2024/1500[61] ja direktiivi (EL) 2024/1499[62], millega kehtestatakse võrdõigusasutustele miinimumnõuded; nõuab konkreetseid meetmeid, et tagada võrdõigusasutuste sõltumatus ja nende tulemuslikkus võrdõiguslikkuse edendamisel; ergutab toetama kodanikuühiskonna organisatsioone haridusalgatuste väljatöötamisel ja levitamisel, et edendada võrdõiguslikkust ja tagada lai haare ja juurdepääsetavus;

105. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles võtma mõjusaid meetmeid, et tõrjuda antisemitismi, ksenofoobiat, rassismi, misogüüniat, homofoobiat, transfoobiat ja muid eelarvamusi, sallimatust, diskrimineerimist või vaenukuritegusid terviklikul viisil; nõuab pidevaid jõupingutusi nii ELi kui ka riiklikul tasandil, et seirata ja ennetada vaenukuritegusid ja esitada nende eest süüdistusi ning kaitsta vähemusi;

106. võtab murega teadmiseks Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti (FRA) järeldused, mis näitavad antisemitismi märkimisväärset kasvu kogu liidus, sealhulgas internetis, avalikes kohtades ja kohalikes kogukondades; rõhutab, et paljud juudid teatavad takistustest oma identiteedi avalikul väljendamisel ja seisavad jätkuvalt silmitsi ohutusprobleemidega; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tugevdama ennetus-, aruandlus- ja ohvriabimehhanisme, et kiirendada antisemitismi vastu võitlemise ELi strateegia rakendamist ja tagada ELi ja riigisisese õiguse täielik jõustamine ning tõhustada

---

61 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1500 võrdõigusasutuste suhtes kohaldatavate nõuete kohta naiste ja meeste võrdse kohtlemise ja võrdsete võimaluste valdkonnas tööhõive ja elukutse küsimustes ning millega muudetakse direktiive 2006/54/EÜ ja 2010/41/EL (ELT L, 2024/1500, 29.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1500/oj).

62 Nõukogu 7. mai 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1499 võrdõigusasutuste suhtes kohaldatavate nõuete kohta isikute võrdse kohtlemise valdkonnas sõltumata isiku rassilisest või etnilisest päritolust, isikute võrdse kohtlemise kohta tööhõive ja elukutse küsimustes sõltumata isiku usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest, naiste ja meeste võrdse kohtlemise kohta sotsiaalkindlustuse valdkonnas ning seoses kaupade ja teenuste kättesaadavuse ja pakkumisega ning millega muudetakse direktiive 2000/43/EÜ ja 2004/113/EÜ (ELT L, 2024/1499, 29.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1499/oj).

vajaduse korral hariduslikke, teadlikkuse suurendamise ja turvameetmeid; mõistab teravalt hukka antisemitismi esinemissageduse suuremise kogu ELis;

107. on mures selle pärast, et mõned mõnes liikmesriigis vastu võetud poliitikameetmed on toonud kaasa teatavate rühmade diskrimineerimise, sealhulgas rassi, nahavärvi, etnilise päritolu, keele, usutunnistuse, puude või seksuaalse sättumuse alusel; mõistab hukka asjaolu, et sellise poliitika mõju hõlmab diskrimineerivaid õigus- ja õiguskaitsetavasid ning poliitilise, usulise ja muu diskursuse õigusvastaseks muutmist ja mõnel juhul kriminaliseerimist või kriminaliseerimise katset; kutsub liikmesriike üles hoiduma sellistest tavadest või võtmast vastu poliitikameetmeid ja õigusakte, mis võivad nendele rühmadele eelnimetatud tagajärgi kaasa tuua;

108. mõistab karmilt hukka igasuguse diskrimineerimise ja vaenulikkuse usukogukondade vastu, sealhulgas islamofoobia ning kõik muud diskrimineerimise ja rassismi vormid kogu ELis, sealhulgas vägivallaaktid, hirmutamine, vaenukõne ja vaenusümbolite kuvamine avalikus ruumis; kutsub liikmesriike ja kandidaatriike üles tagama, et kõik vähemustesse kuulujad on seaduse ees võrdsed;

109. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tegelema vähekaitstud rühmade, sealhulgas romade diskrimineerimise ja sotsiaalse tõrjutusega ning tagama romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitleva ELi strateegilise raamistiku toimiva rakendamise; nõuab tungivalt, et liikmesriigid rakendaksid Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuseid romade õiguste kohta ja et komisjon teostaks selle üle seiret;

110. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles võitlema puuetega inimeste diskrimineerimise vastu ning edendama nende täielikku kaasamist ja osalemist ühiskonnas; kutsub ELi ja liikmesriike üles järgima puuetega inimeste õiguste konventsiooni soovitusi, et lõpetada kõigi puuetega inimeste diskrimineerimine ning tagada neile põhiõiguste võrdne kasutamine ja täielik osalemine ühiskonna kõigis valdkondades[63];

111. mõistab hukka igasuguse puuetega inimeste vastu suunatud vägivalla ja nende survestamise, eelkõige sundsteriliseerimise, mis kujutab endast inimväärikuse ja kehalise puutumatuse rasket rikkumist; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles kriminaliseerima puudel või õigus- ja teovõimel põhineva sundsteriliseerimise ilma eranditeta ning pakkuma ohvritele hüvitist; nõuab ELi võrdõiguslikkuse ja intersektsionaalsuse tegevuskava; nõuab tungivalt riikide viipekeelte tunnustamist ja kaasamist osana ELi

63 https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD%2FC%2FEUR%2FCO%2F2-3&Lang=en

keelelisest mitmekesisusest;

112. nõuab ELi puuetega inimeste platvormi kui puuetega inimeste organisatsioonidega peetava poliitilise dialoogi alalise osalusmehhanismi tugevdamist; nõuab, et komisjon säilitaks ELi puuetega inimeste õiguste strateegia (2021–2030) läbipaistva seireraamistiku koos iga-aastase avaliku aruandluse ja kodanikuühiskonna sisulise kaasamisega; rõhutab, et ELi institutsioonid peavad näitama eeskuju, tagades ligipääsetavuse, kaasava värbamise ja puuetega töötajate arvu märkimisväärse suurendamise ELi haldusasutustes; toetab puuetega inimeste tegevuskava vastuvõtmist ELi välistegevuses, millega tagataks, et puuetega inimeste õigused integreeritakse täielikult ELi arengu- ja humanitaarprogrammidesse kooskõlas puuetega inimeste õiguste konventsiooni artikliga 32;

Sotsiaalsete ja majanduslike õiguste kaitsmine ning keskkonnamõjudega tegelemine

113. kutsub komisjoni üles tagama, et ELi vahendeid, mis on ette nähtud sotsiaalse kaasatuse edendamiseks ja elatustaseme parandamiseks, sealhulgas juurdepääsuks eluasemele, kvaliteetsele haridusele, sotsiaalkindlustusele ja tervishoiule, kasutatakse tulemuslikult ja läbipaistvalt; väljendab muret hiljutiste rahaliste vahendite väärkasutamise juhtumite pärast;

114. nõuab tungivalt, et komisjon tugevdaks seiret, auditeerimist ja kogukonna otsest kaasamist, tagamaks et iga euro jõuab ettenähtud toetusesaajateni ja aitab kaasa ebasoodsas olukorras ja marginaliseeritud rühmade, sealhulgas etniliste vähemuste ja rohe- ja digipöördest mõjutatud inimeste elutingimuste tegelikule parandamisele; kutsub liikmesriike üles tagama Euroopa sotsiaalharta ja Euroopa sotsiaalõiguste samba järgimise; kutsub komisjoni üles nende rakendamist tähelepanelikult seirama ja ebapiisava rakendamise korral meetmeid võtma;

115. väljendab muret selle pärast, et eluaset käsitletakse kaubana; nõuab, et suurendataks juurdepääsu sotsiaaleluruumidele ja taskukohastele eluasemetele ning võetaks vastu pikaajalised õigustel põhinevad eluasemestrateegiad, mis keskenduvad ka kodutuse ennetamisele; nõuab tungivalt, et komisjon tagaks, et tulevases ELi taskukohaste eluasemete tegevuskavas seataks esikohale juurdepääsetavus, taskukohasus ja energiatõhusus, ning kaaluks sihtotstarbelise fondi loomist;

116. rõhutab, kui oluline on tagada õiguskaitse kättesaadavus, läbipaistvus ja osalemine keskkonnaküsimustes; nõuab, et harta artiklis 37 sätestatud kõrgetasemelise keskkonnakaitse ja keskkonna kvaliteedi parandamise meetmed integreeritaks liidu poliitikasse; kordab oma nõudmist, et hartas tunnustataks õigust tervislikule keskkonnale; nõuab tungivalt, et EL ja liikmesriigid võtaksid

viivitamata meetmeid kliimamuutuste vastu võitlemiseks; kutsub komisjoni üles laiendama Euroopa Prokuratuuri volitusi, et need hõlmaksid keskkonnakuritegusid;

117. tuletab meelde, et vaesus kujutab endast inimväärikuse rikkumist ja hartas ning ELi toimimise lepingu artiklis 9 sätestatud põhiõiguste kasutamise õõnestamist; rõhutab, et võitlus vaesuse vastu peab seetõttu olema Euroopa Liidu ja kõigi liikmesriikide keskne ja siduv prioriteet; nõuab vaesuse kaotamise eesmärkide integreerimist kõikidesse asjaomastesse ELi majandus-, sotsiaal- ja keskkonnapoliitika valdkondadesse süvalaiendamise lähenemisviisi kaudu, mis on kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste samba ja ÜRO kestliku arengu eesmärkidega (kestliku arengu eesmärk nr 1); nõuab tungivalt, et komisjon sätestaks vaesuse kaotamise horisontaalse eesmärgina järgmises ELi strateegilises tsüklis ning kehtestaks selged juhtimis- ja seiremehhanismid;

118. kordab, et juurdepääs piisavale sissetulekule on inimväärse elu eeltingimus; märgib, et järelmeetmena komisjoni ettepanekule võtta vastu nõukogu soovitus piisava miinimumsissetuleku ja aktiivse kaasamise kohta, võiks miinimumsissetulekut käsitleva ELi direktiivi ettepanek aidata kaasa eesmärgile vähendada 2030. aastaks vaesust kõigis liikmesriikides vähemalt poole võrra;

119. kutsub komisjoni üles töötama välja Euroopa vaesusevastase strateegia, mille eesmärk on kaotada vaesus 2035. aastaks, sealhulgas selle mõõdetavad vahe-eesmärgid; nõuab tungivalt, et komisjon looks ELi vaesusevastase rakkerühma, mille eesmärk on jälgida tulevase ELi vaesusevastase strateegia rakendamist ja koordineerimist ning seirata mitmemõõtmelist vaesust ja ebavõrdsust liikmesriikides; nõuab vaesuses elavate inimeste ja neid esindavate organisatsioonide struktureeritud osalemist;

120. rõhutab, et vaesus on läbi põimunud soo, vanuse, puude, etnilise päritolu, rändestaatuse ning maapiirkondade või piirkondade ebasoodsa olukorraga; nõuab sihipäraseid vaesusevastaseid meetmeid; rõhutab, et läbipõimunud vaesuse vastu võitlemine nõuab kombineeritud meetmeid, sealhulgas diskrimineerimisvastane poliitika, kvaliteetne tööhõive, taskukohased teenused ja tööalase konkurentsivõime suurendamine;

121. tõdeb, et vaesuses elavate inimeste sisuline osalemine on demokraatliku legitiimsuse ja vaesusevastase poliitika tulemuslikkuse jaoks hädavajalik; nõuab, et ELi ja riiklikul tasandil loodaks alalised dialoogistruktuurid kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartneritega, et edendada sotsiaalset kaasatust;

Pärast 2025. aastat

122. tuletab meelde, et ELi projekti aluseks oli inimeste heaolu kui sammas, ning on seisukohal, et olenemata geopoliitilistest,

julgeoleku- ja sotsiaalmajanduslikest probleemidest ei saa EL eirata sotsiaalset ja põhiõiguste mõõdet, millele see on rajatud; nõuab, et komisjon võtaks kõigis olemasolevates ja tulevastes ELi poliitikavaldkondades nõuetekohaselt arvesse üksikisikute, sealhulgas kõige vähem kaitstud inimeste heaolu ning lisaks toiduga kindlustatuse ja terviseturbe oma poliitilise julgeoleku tegevuskavasse;

o
o o

123. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile ning liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele.